

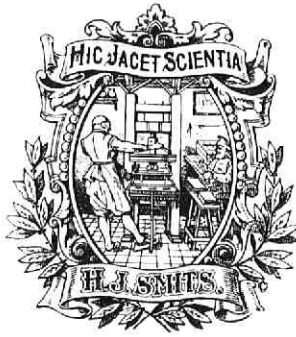
Jaarboekje van het Oudheidkundig Genootschap "Niftarlake" 1952

<https://hdl.handle.net/1874/9567>

JAARBOEKJE
VAN HET
OUDHEIDKUNDIG GENOOTSCHAP
„NIFTARLAKE”
1952

DRUKKERIJ H. J. SMITS
OUDE GRACHT 231 — UTRECHT

Eere-leden:

Dr Mr J. W. Verburgt, Wassenaar, Oud-Voorzitter.

J. D. Bastert, Breukelen, Oud-Penningmeester.

Bestuur:

Mr Dr N. J. C. M. Kappeyne van de Coppello,
Loenen a. d. Vecht, Voorzitter.

Jhr. P. H. A. Martini Buys, Avenue Concordia 68,
Rotterdam O., *wnd. Secretaris.*

G. J. Weyland Jr, Loenen a/d Vecht, Bibliothecaris
en Wnd. Penningmeester.

Mgr A. E. Rientjes, Maarssen.

Dr Mr J. W. Verburgt, Wassenaar.

J. D. Bastert, Breukelen.

} Dagelijksch
Bestuur.

J. Trouw, Abcoude.

A. H. Doude van Troostwijk, Notaris, Breukelen.

Ir J. Loeff, Oud-Loosdrecht.

F. D. Sprenger, Vreeland.

G. Adriaans, Amersfoort.

Pastoor J. M. J. Waterkamp, Abcoude.

Redactie Jaarboekje:

Mr Dr N. J. C. M. Kappeyne van de Coppello, Loenen a.d. Vecht.

Mgr A. E. Rientjes, Maarssen.

Jhr. P. H. A. Martini Buys.

LEDEN:

Abcoude:

Carmiggelt, Mej. J. W.
 Doorn, Dr A. van
 Firet, C. J. J.
 Gortel, Dr J. H. van
 Graaf, J. H. de
 Heuven, H. van
 Hulst, J. G. van
 Pape, W. F.
 Quarles van Ufford, Jhr Mr
 L. A.
 Speet, Th.
 Sprey, A.
 Timmer, Notaris Ph. W.
 Trouw, J.
 Veltman-v. Cruyssen, Mevr.
 A. G.
 Veltman, Mej. Lili
 Vis-Völker, Mevr. C. A. L. M.
 Waterkamp, Pastoor J. M. J.

Amersfoort:

Adriaans, G.
 „Flehite” Oudh. Vereen.
 Vor der Hake, J. J. G.

Amstelveen:

Achterbergh Jr, J. W. N. van

Amsterdam:

Aa, O. L. van der
 Altena, Chr.
 Beekman, J. S.
 Bond „Heemschut”
 Bouman, J. H.
 Bussy, Mr A. le Cosquino de
 Colenbrander-Overhoff,
 Mevr. M.
 Duyvensz, Fr.
 Hoës, F.
 Jantzen, F.Gzn., Ferd. B.
 Kater, P. A.

Koninklijk Oudheidkundig

Genootschap
 Lange, Allert de, C. V.
 Leuven, W. van
 Niekerk, W.
 Pos, Mej. A.G.
 Tienhoven, Mr P. G. van
 „Vondel”, Uitg. Mij. Joost
 van den N.V.

Ankeveen:

Harinxma thoe Slooten, B. A.
 Ph. Baron van

Apeldoorn:

Fortuyn Harreman, A.
 Tombe, Mr A. L. des

Arnhem:

Koekoek, Mej. G.

Baambrugge:

Feddema, G.
 Grevenstuk, Prof. Dr A.
 Lec, Mej. E. van der
 Zee, Ds G. van der

Baarn:

Dedel, Jhr. Mr C.
 Tegelberg: P. E.

De Bilt:

Pas, W. van der
 Doude van Troostwijk, D. W.

Bilthoven:

Jhr. Dr L. M. van Holthe
 tot Echten.

Bloemendaal:

Koomans, Drs W. H.

Den Bommel:

Kooy, Ds A. v. d.

Breukelen:

Baas, J.

Bastert, J. D.

Becker, W. A.

Beek-Janszen, Mevr. Ds E. L.
ter

„Beth San”, Directie Ver.

Bianchi-Wüstenhoff, Mevr.
C. E.

Booy, H.

Mevr. Cartier van Dissel-
Verkade.

Colenbrander-Hoekstra,
Mevr. A. H.

Colenbrander, H. Th.

Dop, H. R. van

Freytag, F. J. de

Ginkel, Mr H. C. L. van

Goeman Borgesius, Mevr. Th.

Grift, A. van der

Haars, Mej. Mr E. A.

Hoogendoorn, C.

Horst, A. van der

Jong, J. de

Kasteleyn, J.

Klap, C. P.

Leisink, Pastoor J. B.

Matthes-Varossieau, Mevr.
C. W.

Matthes-de Rooy, Mevr. C. H.

Molenkamp, J.

Oebele Bosma-Bouman,
Mevr. L. M. C.

Parker Verboom, Mej. W. M.

Paulus-Wempe, Mevr. E. M.

Postma, Dr E. B. J.

Pot, J.

Remijnse, Prof. Dr J. G.

Reyden, J. van der

Douairière Jhr Mr H. H.
Roëll.

Siljée, J. J.

Six Dijkstra, Ds P.

Smits, P. B. A.

Troostwijk, A. H. Doude van,
Notaris.

Vermeulen, J. Th.

Verwijs Kramer, Mevr. A. J.

Vis-Honig, Mevr. A.

Vis Sr., Gerbrand

Vlug, H. M.

Vries, J. G. J. de

Vries-Verbrugghen,

Mevr. C. F. W. de

Vulpen Jr., W. van

Weerdenburg, Ab. van

Wijk, Mevr. Mr A. C. van

Breukelerveen (post Tien-
hoven).

Graaf Wzn., E. de

Homan van der Heide, J.

Pittet-van Linge, Mevr. J. C.

Bussum:

Ahrend, J.

Ahrend-v. Gemund, Mevr. M.

Lubsen, M.

Nordemann, J. G.

Doorn:

Ansoul, G. C.

Lampsins van den Velden,
Jhr J. K.

Driebergen:

Beaufort, Jhr P. P. de

Clifford Kock van Breugel,

Jhr. Mr Dr J. R.

Prein, Prof. J. A. M.

Eindhoven:

Bemmel, A. A. van

Broek-Bon, Mevr. A. van den

Epe (Gld.):

Verburgt, Dr Mr J. W.

Giessendam:

Sluijs, P. van der

's-Graveland:

Bergh, Th. P. van den

Houbolt, P.

Schimmelpenninck, G. Graaf

's-Gravenhage:

Asser, Mr P. A.

Bak, Mr A. G.

Bak, J. P.

Bureau van de Rijksdienst

v. d. Monumentenzorg

Cornet, J. W. G.

Dongen, J. van.

Middelberg, Mr G. A. A.

Velsen-Metzelaar, Mevr. W.

L. van

Groningen:

Schoemaker, Pastoor F. J.

Haarlem:

Emmeriks, L.

Hilversum:

Bree, D. de

Frank, Deken H. F.

Metzelaar, C.

Notten, Mej. W. L. van

Smorenborg, J. M.

Kockengen:

Jongeneel, J. C.

Krommenie:

Walbeek, P. van

Laren (N.-H.):

Boetzelaer, R. W. C.

Baron van

Leonhardt, G. J. G.

Loenen a.d. Vecht:

As, P. van

Beusekom-van Foreest, Mevr.

de Wed. Mr F. C.

Blankenberg, B. H.

Blok Jr., J. W.

Breman, A. J.

Erdmann, Mr R. H.

Hofwegen, G. van

Horryng, Mej. L. Z.

Joncheere-van Dijk, Mevr.

C. H. de

Kampen, J. W. van

Kappeyne van de Coppello,

Mr Dr N. J. C. M.

Kappeyne van de Coppello-

van Panhuys, Mevr. Th. E.

C. M.

Kappeyne van de Coppello-

Wijgers, Mevr. E. J.

Kempen, Nots, J. M. C. van

Linden, Dr S. van der

Sandtmann, Mevr. E. F. A.

Snijder, M.

Sondaar, L. H.

Tervooren, H. A. P. M.

Weyland, Jr, G. J.

Loenersloot:

Kalff Azn., G.

Nagell-Martini Buys, Bar.esse

M. F. M. v.

Loosdrecht:

Boeschoten, J.

Buysing Damsté, A.

Doude van Troostwijk,

Mr J. H. M. A.

Freese, J. P.

Loeff, Ir J.

Swinderen, Jhr Q. J. van

Voogsgeerd, W. J.

Vunderink, Mr J. L.

Wieringen, Dr C. W. van

Lunteren:

Thomassen à Thuessink van
der Hoop van Slochteren,
Dr M. P.

Maarssen:

Agterberg, J.
Alleman, J. G.
Dekker.
Dorp Sr., C. van
Feyten, A.
Groot- de Vries, Mevr.
P. C. de
Heul, G. de
Hoekstra, Dr Sj.
Kroon, G.
Mol, B. C. J. de
Oskamp, Hans
Remijnse, M.
Rientjes, Mgr A. E.
Ruiter, H. J. de
Rijsterborgh, C. J.
Sandick, J. W. W. A. G. van
Schaik, Mr Dr Th. E. E. van
Schipper, A. P.
Servaas, J. N.
Stevenhage, H. J.
Vader, Nots. H. P.
Verkuil, M.
Wymstra, W.

Maarsseveen:

Huydecoper van Maarsseveen,
Jhr. J.
Rijn, J. G. van

Maartensdijk (U.):

Steyling-Grevenstuk,
Mevr. A.
Steyling, Dr W.

Murten:

Doude van Troostwijk,
Mr W. I.

Naarden:

Oudenniel, C. G. van
Verburgt, Dr G.
Wentink-Boon, Mevr. G.

Nederhorst den Berg:

Krol, J. J. F.
Pos-Kofoed, Mevr. C. A.
Voorn, G. A. van der

Nieuwersluis:

Beelaerts van Blokland-
Jessurum, Mevr. Mr B. R. J.
Blijdenstein-Cruys, Mevr.
C. E. B.
Doude van Troostwijk,
Mr W. I.
Schmal Jr., J. P.
Slik-Scharf, Mevr. B. van der

Nigtevecht:

Hennipman, C.
Wees, G. A. van

Nijmegen:

Lindehout, H. J. van 't

Oosterbeek:

Beusekom, Mr E. van

Overveen:

Vries-van der Lee, Mevr.
A. de
Warnaars, H. B. F.
Witzel, B.

Rilland-Bath:

Spaan, D. C.

Rossum:

Meijer, A. F. van Goelst

Rotterdam:

Bastert, J. N.

Bibliotheek en Leeszalen der
Gem. Rotterdam
Martini Buys, Jhr P. H. A.

Rijswijk (Z.-H.):
Geertzema, W. H.
Monté, Mevr. A.

Soest:
Bentinck, Mr S. P. Baron

Soesterberg:
Haselen. Mr J. van

Tienhoven (U.):
Einde, T. van 't

Utrecht:
Adels-Vermeulen, Mevr. M.
Biegelaar Jr, J. B. P.
Bogaard, P. H.
Burg, Plebaan J. van der
Hagenouw, J. G.
Historisch Genootschap
Lip-Kibbeling, Mevr. J. v. d.
Mesdag-Spier, Mevr. M. T.
„Oud-Utrecht”, Ver.
Provinciale Bibliotheek
Ridder, Mevr. A. Ph.
Ruwers-Becker, Mevr. E. W.
Smits, H. J.
Soeten, H. J. de
Tange-van Keeken, Mevr.
Wed. Dr H. M. van
Théonville, F. W. G.
Tombe, Mr J. H. des
Ven, Dr A. J. van de
Verburgt, Dr P. J. G.
Vor der Hake, J.
Vuurst de Vries, Dr H.
van der
Wilbrenninck, J. C.
Woerden, A. W. F. C. van

Velp:
Boetzelaer, V. L. Baron van

Vinkeveen:
Vries, J. de

Vreeland:
Bree, B. van
Cleyne Brem, R. M. J. de
Duveen, Mej. T.
Huting, Ds H.
Jonker, W. J.
Sprenger, F. D.

Wageningen:
Kniphorst's Boekhandel

Wassenaar:
Honders, Dr H. J.
Wieder Jr., F. C.

Weesp:
Breijer, K.
Dockum, W. A. van
Lindeboom, G.

Weesperkarspel:
Klaveren, H. W. van

Wijk bij Duurstede:
Dijkman-Schoenmaker,
Mevr. G. J. E.
Schoenmaker, S.
Thieme Sr., Mej. A. C.

IJsselstein:
Cool, A. G., Notaris.

Zaandijk:
Honig, G. J.
Vis Jr, Gerbrand

Zeist:
Lantsheer, J. A.

Zuilen:
Wit, H. C. de
Wijk, J. A. van

JAARVERSLAG.

Op 27 Juni 1951 had in Hotel „Het Raedhuys van Cronenburgh” te Loenen aan de Vecht de jaarvergadering plaats. Aanwezig waren volgens presentielijst 17 leden.

De notulen van de vorige jaarvergadering en het Jaarverslag werden door de Secretaresse uitgebracht en onveranderd goedgekeurd. De Penningmeester deed mededeling van de stand der kas. De Heer Bastert bracht hulde aan de Heer Weyland, die zich zoveel moeite getroost had voor de verzorging der kasmiddelen.

De Heer Adriaans vroeg, naar aanleiding van dit kasverslag, of het geen aanbeveling zou verdienen, de contributie te verhogen, temeer, wijl de uitgifte van het jaarboekje zoveel geld vraagt, en alle verenigingen zich daartoe genoodzaakt zien.

De Voorzitter vond ook iets scheef erin, dat de contributie slechts *f* 2.50 is, terwijl men een jaarboekje ontvangt ter waarde van *f* 3.50, zodat ieder lid eigenlijk *f* 1.— toekrijgt. De Heer Adriaans maakte er toen een voorstel van om dit op de eerstvolgende jaarvergadering op de agenda te plaatsen. Met op één na algemene stemmen werd het voorstel van den Heer Adriaans aangenomen.

Als Commissie voor het nazien der rekening van den Penningmeester werd gekozen: Mevr. Veltmann-van Cruyssen en heer E. de Graaf, waarna de Voorzitter den Heer Weyland dank bracht voor zijn beheer.

De overleden leden werden staande herdacht, zijnde: Jhr. Dr L. H. Quarles van Ufford, Ds. J. van Bruggen, Dr. s' Jacob, A. Schoorl, H. Uden Masman. In den Heer Quarles van Ufford verloren wij een Bestuurlid.

Bij de bestuursverkiezing, die daarna plaats vond, werden

her- en gekozen: Mr. Dr. N. J. C. M. Kappeyne van de Coppello, A. H. Doude van Troostwijk, Mgr. A. E. Rientjes, G. Adriaans en Pastoor J. M. J. Waterkamp.

Wat de excursie betreft, werd het voorstel van het bestuur aangenomen, om dit jaar naar Amsterdam te gaan, en wel om drieërlei reden: De Vereniging „Amstelodamum” was reeds drie keer voor een excursie in onze streek geweest, Amsterdamse studenten hadden een bezoek aan de Vechtstreek gebracht en waren op roof uit geweest, en tenslotte, het was geen dure excursie. Volgend jaar, zo zeide de Voorzitter, moeten we als vanzelf een duurdere hebben, ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan van ons Genootschap.

Als excursie-commissie werden aangezocht: de HH. Kappeyne, Martini, Weyland, Trouw en de Secretaresse, terwijl als datum werd vastgesteld 31 Juli.

Vervolgens werd besloten weder een jaarboekje uit te geven.

Voor de dochtervereniging „De Commissie voor de Vecht en het Oostelijk en Westelijk Plassengebied” werd f 25.— beschikbaar gesteld als bijdrage voor het jaar 1951.

Bij de rondvraag wilde de Heer Weyland de leden graag opwekken, om in eigen kring nieuwe leden voor Niftarlake te werven, want, zeide hij, „In ons aantal ligt onze kracht”. Ook wilde hij gaarne de bibliotheek uitbreiden, waartoe hij een beroep op de leden deed, om als ze daarvoor iets geschikts hadden, het hem te zenden.

Tot zover het verslag over de vorige jaarvergadering.

Op de vastgestelde datum had de excursie, die goed geslaagd mocht heten, plaats. De leden vonden het verslag hierover in het jaarboekje, terwijl er deelnemers waren, die later getuigden, dat het een der beste excursies geweest was, die door Niftarlake georganiseerd waren.

Het jaarboekje verscheen in het laatst van het jaar, gevolg van het feit, dat we gewoonlijk de stukjes van de leden veel te laat binnen krijgen en er dan erg gehaast moet worden, om alles op tijd gereed te hebben.

Het ledental is helaas wat teruggelopen. Telden we een jaar geleden 282 leden, thans is dit getal 273. Het bestuur had zo gaarne gezien, dat we in het jubileumjaar konden mededelen, dat we de 300 bereikt hadden, maar dit heeft niet zo mogen zijn. Willen de leden alsnog mede helpen, dit aantal te bereiken?

In de gang van zaken in ons Genootschap kwam niet veel verandering, doch alleen is vermeldenswaard, dat de Bond „Heem-schut”, waarmede wij vroeger een ruillidmaatschap hadden aangegaan, hetwelk indertijd door die Bond was opgezegd, dit thans weder in ere hersteld heeft, waarvan wij onlangs bericht mochten ontvangen. Vanzelfsprekend heeft ons bestuur deze mededeling met dank ontvangen en de hoop uitgesproken, dat dit ruillidmaatschap van lange duur moge zijn en wij aangenaam kunnen samenwerken.

Ik moge dit verslag beëindigen, met de gelukwensen voor ons 40-jarig jubileum, en de hoop uitspreken, dat „Niftarlake” in groei en bloei moge toenemen.

De Secretaresse:

W. F. GREVENSTUK.

Breukelen, 17 Juni 1952.

STAAT VAN ONTVANGSTEN EN UITGAVEN BOEKINGSJAAR 1951

ONTVANGSTEN:

Batig saldo	f 332.96
Contributies	745.35
Verkochte jaarboekjes	14.—
f 1.092.31	

XVI

UITGAVEN:

Jaarboekjes	f 525.—
Bijdrage Commissie voor de Vecht en het O. en W. Plas- sengebied	25.—
Diverse onkosten:	
Zaalhuur, drukkosten, porti enz.	93.68
Excursie nadelig saldo	10.10
Saldo	438.53
f 1.092.31	

De Penningmeester.

„Niftarlake"- Excursie 1952.

Op de morgen van de 29ste Juli 1952 verzamelde zich te ongeveer 9.30 uur een 40-tal leden en vrienden van ons Oudheidkundig Genootschap op de Moreelselaan te Utrecht, om deel te nemen aan de excursie naar Wijk bij Duurstede en Rhenen. Behalve enkele nieuwe gezichten waren het voor het merendeel oude bekenden, die wij zagen. Er is zo'n vaste kern, die elk jaar weer present is. De nestor van de excursie-commissie, de heer Bastert, ontbreekt nooit en gelukkig maar ook, want met z'n onverwoestbare humor bezorgt hij ons onvergetelijke momenten.

Toen het gezelschap in de daarvoor bestemde bus had plaats genomen, werd de tocht aangevangen en eerst naar Houten gereden. Even voordat wij deze gemeente bereikten konden wij in de verte, tussen hoog geboomte, nog juist iets van het Huis Heemstede waarnemen. Het is een statig uit de gracht oprijzend huis uit het jaar 1645.

In het dorp kwamen wij langs de Ned. Herv. Kerk. Schip en koor van deze kerk dateren zeer waarschijnlijk reeds uit de 13e eeuw. De toren zal van pl.m. 1500 zijn. Vervolgens ging onze tocht door prachtige landouwen met zeer veel fruitbomen. Terrecht geeft men deze streek dan ook de naam van Utrechtse Eetuwe. Wanneer wij bijna Wijk bij Duurstede zijn genaderd, passeren wij de sluizen in het A'dam—Rijnkanaal. Wij troffen het in zoverre, dat juist toen wij ter plaatse waren, één der grote sluisdeuren werd geopend. De sluisdeuren worden omhoog getrokken. Het schip gaat er onder door. Wij zagen, dat dit onderdoorvaren nu niet bepaald een aangename bezigheid voor de schippers is. De opgetrokken sluisdeur lekte allerverschrikkelijkst. Wij kunnen hier echter niet langer bij stil staan, want al rijdende komt Wijk bij Duurstede nader. Wij komen hier op historische bodem. Dr H. Blink zegt hierover in zijn „Van Eems tot Schelde, deel III”:

„Wijk bij Duurstede, dat herinneringen heeft aan de oudste geschiedenis der Nederlanden, aan het door Tacitus en Plinius reeds genoemde Dorestadum, Dorestat of Batavo-Dorum". De eerste bewoners groepeerden zich in een wijk bij het slot en zo ontstond de naam Wijk bij Duurstede".

In vroeger tijden was Wijk bij Duurstede een voornamelijk plaats. Het bezat een eigen munt. Schrijvende over deze plaats ten tijde van David en Philips van Bourgondië zegt Mevr. Bosboom-Toussaint in haar boek het „Huis Lauernesse" „dan werd er meer adellijke weelde en geestelijke hoogmoed langs hare straten omgedragen dan er nu geurig ooft of frisse moesgroenten wordt getorst". Op 31 Dec. 1949 bezat Wijk bij Duurstede 3931 inwoners en had een oppervlakte van 2005,29 H.A.

Inmiddels zijn wij het stadje binnen gereden en stopten voor het Raadhuis. Dit is een deftig gebouw met een hoge natuurstenen trap ervoor. Het werd gebouwd in 1662. Hier werden wij door het Gemeentebestuur in de gerestaureerde Raadzaal ontvangen. Hier werden wij toegesproken door de Burgemeester, die tevens mededeelde, dat het Gemeentebestuur ons koffie aanbod, maar dat de gelegenheid tot het nuttigen van de koffie in de tent bij de ruïne zou zijn.

Vanaf het Raadhuis werd gewandeld naar de R.K. Kerk, alwaar de pastoor oud zilverwerk speciaal voor ons ten toon had gesteld. Prachtig barokachtig zilver. Je rook er Rubens uit. Echt Vlaams werk. We zijn de Pastoor dan ook zeer dankbaar, dat hij de moeite heeft willen nemen om dit alles voor ons ten toon te stellen. Vanuit de kerk voerde onze weg door alleraardigste, smalle straatjes naar de ruïne van het kasteel. Het geval staat aan de Westzijde van de stad. Er is van de vroegere luister niet veel meer over. Sedert het begin van de 18e eeuw is het een bouwval. In 't midden van de 15e eeuw wisselde het kasteel van eigenaar. De heren van Abcoude maakten plaats voor de bishoppen van Utrecht. David en Philips van Bourgondië gebruikten het als residentie. Daarna kwam het kasteel in eigendom bij de provincie en vanaf 1727 is de gemeente eigenaresse. De bouwvallen bestaan uit een zware vierkante toren, een nog zwaarder ronde toren van pl.m. 15 M. doorsnede, resten van een poortgebouw en een gedeelte van een kleine ronde hoektoren. Het oudste deel is de vierkante toren, een donjon, die stamt uit de 2e helft der 13e eeuw.

De grote ronde toren is wellicht gebouwd in het laatste van de 15e eeuw door bisschop David. In deze toren hebben wij volop genoten van de restauratie, die door architect Royaards uit Schoorl geleid wordt. In het Kunstreisboek voor Nederland III lezen wij over deze toren: „Hij is nog van een spits voorzien en kan tot in die spits beklommen worden. De terugspringende kop van de toren wordt omgeven door de resten van een overgekraagde en overdekte weergang, die al in de 18e eeuw grotendeels is gesloopt. (En nu hersteld is). Beneden een kelder met koepelgewelf; daarboven een verdieping met straalgewelf op middenpijler, en vervolgens de 2de verdieping met straalgewelf op gebeeldhouwde kraagstenen. De gedaante van de ronde toren is typisch Frans”.

Bij de ruïne tegen de donjon heeft arch. Royaards een huisje gezet, dat nuttig kan zijn voor de toeristen. 't Is een aardig geval, maar het past m.i. meer in Kennemerland dan dat men het streekeigen voor het Utrechtse kan noemen.

Naast de ruïne staat een consumptietent met daar rondom tafeltjes en stoeltjes. We hebben ons daar neergeveleid en heerlijk van de koffie genoten. Na het nuttigen van de koffie richtten wij onze schreden naar de Ned. Herv. Kerk. Een groots gebouw, dat zich in een verschrikkelijk verwaarloosde toestand bevindt. Voorheen was dit gebouw een kapittelkerk van grote afmetingen, hetgeen zijn oorzaak vond in het feit, dat de Utrechtse bisschoppen in de late middeleeuwen het slot van Wijk bij Duurstede gebruikten als residentie. Ik behoef hier slechts de namen te noemen van David van Bourgondië (1456—1496) en Philips van Bourgondië (1516—1524). Het kerkgebouw is een onvoltooide kruisbasiliek. Het koor ervan is geheel verdwenen en de toren bereikte slechts 2/3 van de ontworpen hoogte, hetgeen wij in de kerk op een geschilderd paneel van pl.m. 1500 kunnen zien. De kerk stamt uit het laatste van de 15e eeuw, behalve de Zuiderzijbeuk, die nog wat ouder is. Deze kerk is een basiliek van gedrukte verhoudingen. De ramen van het middenschip waren alleen aan te brengen door de zijbeuken met zadeldaken te dekken. Later heeft men deze zadeldaken vervangen door lessenaarsdaken. De vensters in het middenschip moesten als gevolg hiervan dichtgemetseld worden. Hierdoor verloor de kerk, vooral uitwendig, haar basilikaal karakter. Alleen dwarsschip en Noorderzijbeuk werden met stenen gewelven afgedekt.

De middenbeuk heeft een vlakke houten zoldering, terwijl de Zuiderzijbeuk, die zoals gezegd van oudere datum is, wordt overdekt met een laat-gotisch tongewelf. De toren is rijk behandeld met sterk sprekende steunberen, diepe nissen en sierlijke balustraden. De toren is in baksteen opgetrokken. Van natuursteen is zeer spaarzaam gebruik gemaakt. In de Noorderzijbeuk zijn nog overblijfselen van goedgesneden vroeg-rennaissance koorgestoelten aanwezig, die nu vertimmerd zijn tot herenbanken.

Na ons bezoek aan de kerk namen wij hartelijk afscheid van de Burgemeester van Wijk bij Duurstede en dankten hem voor de prettige rondleiding door zijn stad, zochten onze bus op en vertrokken in de richting Doorn.

Onderweg konden wij nog genieten van het prachtige landschapsbeeld van de dorpen Cothen en Langbroek. Te Doorn gekomen stapten wij uit voor hotel Pabst, waar een koffiemaaltijd op ons wachtte.

Tijdens de maaltijd heeft onze Voorzitter het veertigjarig bestaan van ons Genootschap herdacht. Over dit feestelijk gebeuren viel echter een schaduw, daar ons door de dood onze trouwe secretaresse, Mej. W. F. Grevenstuk, was overleden. Op verzoek van de Voorzitter werd zij met enkele ogenblikken stilte herdacht. De heren Bastert en Trouw voerden ook nog het woord. De heer Bastert toonde daarbij met trots, en niet zonder rede, een exemplaar van het eerste Jaarboekje. Deze koffietafel was een geanimeerde onderbreking van de tocht. De hotelier van hotel Pabst past een woord van dank voor zijn uitstekende verzorging van de tafel. De tocht werd vervolgd en via Amerongen en Elst zetten wij koers naar Rhenen. Reeds vanuit de verte zien wij de geschonden St. Cuneratoren. Deze toren is er in 1940—'45 niet goed afgekomen en staat nu geheel in de steigers. Wegens geldgebrek wordt er helaas niet aan gewerkt. Het moet hier gezegd, dat het een groot schandaal is, dat voor de restauratie van dit monument geen geld beschikbaar is. Het betreft hier niet maar zo de één of andere toren. Neen, het gaat hier om de schoonste toren van ons land. Welke toren bezit zo'n elegante overgang van vierkante onderbouw naar de achthoekige lantaarn als de St. Cuneratoren? Geen enkele. Daarom deze toren moet gerestaureerd worden. Zo'n eclatant voorbeeld van middeleeuwse bouwkunst is natuurlijk met een legende verbonden.

De legende van St. Cunera. J. D. C. van Dokkum beschrijft in het deel „Utrecht” van „Ons mooie Nederland” deze legende als volgt:

„In het jaar onzes Heren 337 trokken 11000 jonkvrouwen met de heilige Ursula naar Rome ter bedevaart. Toen zij wederkeerden langs den Rijn werden zij nabij Keulen door de Hunnen overvallen en allen vermoord op éne na, de heilige Cunera, die haar redding dankte aan Koning Haymo, welke haar medevoerde naar zijn slot Heymerstein bij Rhenen. De vorst behandelde zijn gevangene met grote onderscheiding en weldra was zij zijn vertrouwde en willige helpster bij de werken van liefdadigheid, welke de door haar invloed tot het christendom bekeerde strijder, in zijn omgeving volbracht. Dit ergerde evenwel de koningin, wier ongeneigdheid voor Cunera ten slotte aanwakkerde tot een fellen haat. Zij trachtte haar van diefstal te beschuldigen, maar een wonder bewees de koning, dat zij deugdzaam was en meer dan ooit overlaadde hij haar met gunsten. Om haar te beschermen tegen wie haar haatten, voerde hij haar naar het slot Prattenburg; maar ook hier bleek zij niet veilig. Tijdens de afwezigheid van de koning, die zich voor enkele dagen ter jacht begeven had, trok de koningin met haar kamenier naar Prattenburg. Zij overvielen de arme Cunera, worgde haar met de kostbare sluier, die zij op 't hoofd droeg en begroeven haar onder de mest in de paardenstal.

Toen de koning van de jacht terugkeerde en zijn beschermeling niet vond, maar wèl de beide vrouwen, vroeg hij onmiddellijk naar haar, die gewoon was hem met blijde lach en vriendelijk groet tegemoet te snellen; maar uit de mond der koningin vernam hij, dat Cunera's ouders gekomen waren, en haar met zich huiswaarts hadden gevoerd.... Dit antwoord stelde hem evenwel niet gerust, en toen opeens geschiedde er een wonder, dat tot de ontdekking leidde van de ware toedracht van Cunera's verdwijnen. Met bleek en ontdaan gelaat kwam een zijner dienaren de goede koning vertellen, dat het niet mogelijk was de paarden de stal binnen te krijgen. Ondanks harde woorden en zweepslagen weigerden zij de drempel te overschrijden, alsof een sterke arm hen tegenhield. Men had hen toen ondergebracht in een andere schuur, waar zij zonder tegenstribbelen binnen gingen. Tegen de avond was de stalknecht de stal binnen gegaan om iets te zoeken, maar was toen ook zelf

van ontzetting teruggedeinsd, want achter in 't gebouw brandden een aantal helder schitterende fakkels kruiseling over elkander. Onmiddellijk ging de vorst mede, om het wonder met eigen oogen te aanschouwen. Helder schitterden nog de kruislichten, en bij de glans ervan zag hij, dat de bodem omgewoeld was. Op de plaats, die door het licht was aangeduid, liet hij de volgende dag graven en nu ontdekte men de vreselijke waarheid, want men vond het lijk der heilige jonkvrouw, nog met de sluier om de hals, waarmede zij geworgd was.

Het kostte weinig moeite, de koningin tot een volledige bekentenis van haar misdaad te brengen. Gekweld door hevige wroeging, doolde zij als een waanzinnige rond door de bossen van de Heimersberg en stortte zich eindelijk van de stijle wand aan de Rijnsoever in de diepe, snelle rivier.

Koning Haymo echter liet het gemartelde lichaam der zalige jonkvrouw begraven op de plek, waar thans het Cunera-bergje verrijst, en ter ere der nagedachtenis van zijn zusterlijke vriendin deed hij daar ter plaatse een kapel bouwen, in welke de sluier bewaard werd, die haar de dood bracht.

Weldra bleken van dit kleinood wonderkrachten uit te gaan: blinden opende het de ogen, stommen gaf het de spraak weder, lammen en kreupelen hief het op, maar bovenal bracht het genezing aan hen die lijdende waren aan keelziekten".

Het einde van deze legende vertoont een duidelijke overeenkomst met de legende, verbonden aan de O. L. Vr. toren te Amersfoort en die ik u heb verhaald in mijn excursieverslag in het jaarboekje 1942.

Die sluier van St. Cunera bracht schatten gelds in 't laadje en ter ere van deze martelares worden deze gelden aangewend voor de bouw van de St. Cuneratoren. Inmiddels zijn wij te Rhenen aangekomen, waar wij alweer de eer zullen hebben om als jarig Genootschap door het Gemeentebestuur ontvangen te zullen worden. B. en W. hadden echter vergadering, reden, waarom ons verzocht werd aan het einde van ons bezoek ten Gemeentehuize te verschijnen. Wij werden echter niet aan ons lot overgelaten. De wakkere burgemeester van Rhenen deed ons de eer te beurt vallen zijn echtgenote, Mevrouw Bosch van Rosenthal, als gids op onze rondgang door Rhenen te mogen hebben. Het eerst werd de Ned. Herv. kerk bezocht. In het reeds eerder Kunstreisboek voor Nederland III lezen wij over

deze kerk: „Laat-gothische in steen overwelfde halle-kerk met dwarsschip, een enkel koor en een geweldige toren. De aanzienlijke omvang, vooral van de toren, is verklaarbaar uit de bedevaarten naar de hier bewaarde relieken van de H. Cunera. Over de bouw van de kerk is niets anders bekend, dan dat in 1451 een aflaat werd gegeven ten voordele daarvan, terwijl de toren volgens opschriften in het benedenportaal werd begonnen in 1492 en in 1531 werd voltooid. Nadat de toren in 1897 was uitgebrand, zijn kerk en toren beide gerestaureerd. In 1934 is een nieuwe restauratie van de toren aangevangen, en, nadat de kerk in ditzelfde jaar werd geteisterd door het afbranden van de bedakingen, is ook een nieuwe restauratie daarvan ondernomen. In Mei 1940 zijn kerk en toren op verschillende plaatsen door granaten en andere projectielen beschadigd. In 1945 werd de lantaarn van de toren zwaar door granaten getroffen en is het schip van de kerk gedeeltelijk vernield. De oudste delen van het bouwwerk zijn het koor en het dwarsschip, die uit de eerste helft of het midden van de 15e eeuw kunnen dagtekenen. Met de kapelvormige sacristie aan de Noordzijde van het koor correspondeerde eertijds een kapel aan de Zuidzijde, waar zich thans het verwarmingsgebouw bevindt. Het oude schip werd in de 2e helft der 15e eeuw aanmerkelijk verbouwd en vergroot. Hierbij werden telkens twee van de oorspronkelijke traveeën tot één grote travee verenigd. Aan de Noordzijde verrees een enkele zijbeuk van gelijke hoogte als de middenbeuk, aan de Zuidzijde een dubbele. Terwijl koor en dwarsschip vrij sober zijn gehouden, vertoont het schip met het steenhouwwerk aan steunberen, portalen en balustraden een vrij rijke architectuur. De venstertraceringen, die van een weinig geslaagd model zijn, dagtekenen van de eerste restauratie. Bij de laatste restauratie is het karakter van de kerk zowel in- en als uitwendig niet ongerept gebleven. Wat het uitwendige betreft heeft men het nodig gevonden de muren een eind te verhogen met een band metselwerk boven de oorspronkelijke gootlijst. De balustrade, die op de verhoogde muren is geplaatst, herhaalt weer de vormen van een vroegere, maar de vreemd in de goten geplaatste fialen zijn weinig geslaagde fantasieën. Ook de verhoging van het traptorentje aan de Noordzijde van het koor en het houten kruistorentje kunnen niet gelukkig worden genoemd.

De toren is een van de fraaiste scheppingen der late gothiek in ons land, verwant aan de Domtoren te Utrecht, die anderhalve eeuw en de toren van Amersfoort, die enkele decennia ouder is. De toren van Rhenen is echter zeer zelfstandig van uitvoering en opvatting binnen dit familie kader. De detaillering en de omtrekken munten uit door grote fijnheid en gevoeligheid. Merkwaardig is, dat de toren van de aanvang een klokvormig dak met topkoepeltje schijnt te hebben gehad, die na de brand van 1897 in enigszins gewijzigde gedaante en hoger dan voorheen zijn herbouwd. Het inwendige van de kerk is, zoals reeds werd opgemerkt, bij de laatste restauratie in zijn karakter niet ongegrept gebleven. Zo heeft men de oorspronkelijk gepleisterde wanden als „schoon” metselwerk behandeld. Tijdens deze restauratie stortte de N.W. kruispijler in met de aangrenzende gewelfvlakken, waarna men de beide rijen overige pijlers van het middenschip geheel heeft vernieuwd onder de oude bogen. De kapiteelvormige banden aan de pijlers zijn mede een fantasie van de laatste restauratie. Fraai zijn de verschillende oude kraagstenen met gevoelig uitgevoerd bladornament. Een belangrijk kunstwerk is het vroegrenaissance oxaal met zijn zuilen van Dinantse steen en verder in witte kalksteen uitgevoerd, vermoedelijk dagtekenend van omstreeks 1550—1560. In de zwikken vindt men allegoriën op Geloof, Hoop en Liefde (niet in de geijkte volgorde) en van de Hoofddeugden. Oorspronkelijk toen de borstwering nog met reliefs prijkte en ook tegen de pijler-tjes daarvan figuren stonden, moet het nog een weelderige indruk hebben gemaakt. Behalve de figuren geheel rechts, die min of meer voor zichzelf spreken (Leven, Dood, Profeet) hebben de beelden boven de zuilen naar het schijnt geen bepaalde betekenis, zij zijn overigens in de loop der tijden nogal beschadigd en bijgewerkt. In het koor fraaie koorbanken in renaissancevormen, aan de korte zijden gedagtekend: 1570.

Tot zover het Kunstreisboek voor Nederland.

Na bezichtiging van de kerk komen wij door allergenoegeijkste straatjes met sterk verschil in hoog en laag bij de Rhense Oudheidkamer, waar het Bestuur aanwezig is om ons van toelichting te dienen. Men vindt er van allerlei oudheden, die men in elk streekmuseum pleegt aan te treffen. Ik heb mij er nog enige ogenblikken onledig gehouden met het inzien van een ansichten-album. Allemaal kaarten van het oude Rhenen. Rhe-

nen is in 1940—'45 wel zeer zwaar getroffen, maar wanneer men dan die oude ansichten beziet, dan komt men toch tot de conclusie, dat dit ongeluk van '40—'45 toch ook iets goeds heeft gebracht. Wanneer je die nauwe hoofdstraat van het oude Rhenen vergelijkt met die prachtige ruime van de Paltzhof van thans dan betekent die nieuwe toestand een ongelofelijke verbetering. Oh ja, dat oude Rhenen was zeer schilderachtig, maar dat schilderachtige werd veelal gevormd door erbarmelijke krotten, die een mensionwaardige bewoning met zich brachten. Daarvoor zijn in de plaats gekomen vriendelijke en geriefelijke woningen, die wanneer ze wat ingegroeid zijn ook niet zonder bekoring zullen zijn. Door dit ansichten-album ben ik aan het beschouwen van het nieuwe Rhenen gegaan, maar wij moeten weer naar de Oudheidkamer terug. Men vindt er een zeer merkwaardige verzameling Frankische sieraden van het Oudheidkundig bodemonderzoek te Amersfoort. Een paar jaar geleden moesten er werkzaamheden aan de Rijksweg te Rhenen geschieden. Daarvoor was zand nodig. Langs de weg was een zandige verhoging. Wat lag meer voor de hand dan deze hoop ervoor te gebruiken. Bij 't graven bleek alras, dat men hier met een grafheuvel had te doen. De Rijksdienst te Amersfoort werd gewaarschuwd. Spoedig bleek, dat men hier met een zeer bijzondere grafheuvel had te doen. Niet minder dan 400 voorwerpen werden opgegraven. Voor het merendeel sieraden. Vele voorwerpen waren van goud. Ook glas- en aardewerk kwam voor. Merkwaardig dat de vormgeving dezer voorwerpen uit Frankische tijd zoveel gemeen heeft met werk van thans levende kunstenaars.

Nadat de Oudheidkamer doorgewerkt was zetten wij ten laatste koers naar het Gemeentehuis. De Burgemeester, 2 Wethouders en de Gemeente-Secretaris ontvingen ons in de Raadzaal. De Burgemeester sprak ons toe, ons daarbij tevens feliciterend met het 40-jarig bestaan. Vervolgens werd ons gezelschap op thee, koekjes en sigaren onthaald. Deze ontvangst werd door allen zeer gewaardeerd en door applaus stemden allen in met het dankwoord van onze Voorzitter aan het Gemeentebestuur van Rhenen. Voor de laatste maal op deze dag werden de plaatsen in de bus weer opgezocht om de terugreis te aanvaarden. Voor het teruggaan was echter een geheel andere weg gekozen dan die van de heenreis.

Wij gingen langs Ouwehand's dierenpark en het Heldenkerk-

hof over de Grebbe naar Achterberg. Voor wie van landelijke schoonheid houdt is dit een zeer aantrekkelijke buurtschap. Vergezichten over korenvelden aan het einde afgesloten met de ver er boven uitkomende Grebbeberg. Schilderachtige boerderijtjes, schaapskooien en prachtige wilgen en populieren.. Van dit alles is in Achterberg volop te genieten. Wanneer Achterberg achter onze rug ligt, komen wij in de bedrijvige fabrieksplaats Veenendaal. Het is een plaats vol leven, maar er is weinig, dat het oog kan boeien. Het is ons te doen om de nieuwe Rijksweg Utrecht—Nijmegen, die tot bij Veenendaal gereed is. De weg, die in de bezettingsjaren de bijnaam van het Hazenpad verkreeg biedt prachtige uitzichten. Eerst kwamen wij over de Emmikhuizer Eng, een hoogte met golvende korenvelden. Links van ons keken wij uit over landerijen, met daarachter de Amerongseen Leersumse berg. Een groots landschap, dat herinneringen aan Westfalen bij ons oproep.

Even verder zagen wij het pedante raadhuisje van Maarn.

Bij het station Maarn reden wij midden door de gigantische zandafgraving van de Ned. Spoorwegen. In de stijl opgaande wanden van deze afgraving nestelt de oeverwaluw, een zeldzame vogel in ons land. Bij Bunnik zagen wij nog de moderne fabriek van de Persi-Cola om dan na een welbestede dag eindelijk Utrecht binnen te rollen.

In de beste stemming arriveerden wij op de Moreelselaan. Er werd hartelijk afscheid genomen en een ieder ging weer zijn's weegs. Ons Genootschap kon op een goede excursie terug zien, die een sobere, maar waardige herdenking was van ons 40-jarig bestaan.

A'foort, Nov. 1952.

G. ADRIAANS.

In Memoriam Mej. W. F. Grevenstuk.

(1886—1952).

Toen op 17 Juni van dit jaar in „Het Statewapen” te Breukelen de jaarvergadering van ons Genootschap plaats had, was onze secretaresse, Mej. Grevenstuk een dergenen, die aan dit gebeuren zeer actief deelnam.

Met de voortvarendheid, haar eigen, had zij, hoewel haar gezondheid het nauwelijks toeliet, toch doorgezet om deze vergadering bij te wonen, temeer, daar het naderend jubileum van het Genootschap haar volle sympathie had en verwacht mocht worden, dat op deze

avond definitieve plannen voor de viering ter tafel zouden komen.

Bij het voorlezen der notulen werd zij door kortademigheid enigermate bemoeilijkt, zodat onze Voorzitter deze taak bereidwillig overnam, doch dit nam haar belangstelling voor het verdere verloop van de avond niet weg, daar zij met veel ambitie aan de discussies deelnam en tegelijkertijd nog punten voor volgende notulen verzamelde.

Niemand vermoedde, dat zij reeds een week na deze datum, voorgoed haar aardse taak zou neerleggen...

Het Genootschap verliest in haar een wakkere, toegewijde medewerkster, van wier prestaties velen de vruchten mochten plukken, getuige alleen reeds het samenstellen van het Register op de Jaarboekjes, bij welk nauwkeurig werk zij haar volle activiteit kon ontplooiën. Ook de korte maar krachtige jaarverslagen gaven steeds blijk van haar doortastenden geest, terwijl men er zeker van kon zijn, dat zij haar taak als commissielid voor het Jaarboekje met de meeste nauwlettendheid en volle ambitie vervulde.

Ten slotte was eenvoud een harer grootste karaktereigenschappen; zij deed iets, omdat ze het nodig vond en het haar volle sympathie had.

Het Genootschap mag zich gelukkig prijzen, als een waardig opvolgster voor haar gevonden wordt.

Niftarlake Literatuur.

In 1952 is gereed gekomen het prachtwerk „Verzameling Amsterdam W. R. Dreesman” in drie kloeke delen en met vele illustraties. Het werk bevat de beschrijving van een topografische collectie betreffende de stad Amsterdam, haar omgeving, wetenschap en kunst, handel, scheepvaart en industrie, godsdienst, zeden en gewoonten. Van Pieter Bast tot Jan Sluyters ontbreekt geen enkel bekend kunstenaar. Elk schilderachtig buurtje of karakteristiek gebouw vindt men erin afgebeeld. Het is allemaal Amstelodamia: boeken, klokken, goud en zilver, munten en penningen, curiosa en dan nog de Vondel-collectie, grotendeels afkomstig van den vermaarden Vondel-kenner Dr Jan Sterck. Dan wat al tekeningen en prenten! En alles zo royaal uitgegeven in een oplage van 350 exemplaren.

Het tweede deel bevat als afdeling XXV de steden en gehuchten gelegen rondom Amsterdam. Hierbij zijn wij te midden van een verzameling tekeningen uit de Zaanstreek, het Gooi, de streek ten Noorden van het IJ, maar ook, en daarom vermelden wij juist dit werk, van 't Gein- en de Vechtstreek, o.a. Kerk en Nieuwstraat te Weesp, Muiden en het Muiderslot, het Slot, de Achterdijk en het Meer te Abcoude, Ouderkerk, Diemen, Baembrug, de Voetangel, enz. Onder de afdeling glaswerk en ceramiek ontbreken niet exemplaren van het Amstel-porcelain en de manufactuur van het Oud Loosdrechts porcelain. Onder het Meissner-porcelain vinden we gekleurde voorstellingen van „het Huys Termeer bij Maarssen” en „Abcoude aan de Vegt” omstreeks 1750.

Het derde deel bevat de boekerij.

A. E. R.

Het Slot Zuylen.

Enkele maanden geleden werden de openbare collecties in Nederland uitgebreid door openstelling van het Slot Zuylen, dat als museum thans voor een ieder te bezichtigen is. Museum in naam, doch niet in werkelijkheid; hiervoor is gelukkig gewaakt. De gehele sfeer van dit oude kasteel met zijn vele herinneringen aan de familie van Tuyll van Serooskerken, die eeuwen lang op dit huis gewoond en geleefd heeft, zou een dergelijke transformatie in museum niet verdragen. De nood der tijden bracht het met zich mee dat de laatste kasteelheer F. C. C. Baron van Tuyll van Serooskerken afstand deed van zijn bezittingen en deze overdroeg aan de voor dit doel in het leven geroepen stichting. Het stemt tot vreugde, dat men dit offer heeft willen brengen om zo het oude familiebezit voor verdeling te behoeden.

Men heeft er bij de inrichting, die geschiedde onder leiding van de Hoofddirecteur van het Rijksmuseum Jhr. D. C. Röell bijstaan door conservatoren Th. H. Lunsingh Scheurleer en Dr. R. van Luttervelt, naar gestreefd het beeld van het Kasteelinterieur zoals dit door de opeenvolgende geslachten der van Tuylls is overgeleverd, zo gaaf mogelijk te houden.

Eenvoudige legvitrones werden dan ook slechts in die vertrekken opgesteld, waar ze weinig detoneerden; interessante historische stukken als de charters van Keizer Ferdinand III, Philips II van Spanje en Jacobus I van Engeland met hun uitzonderlijk mooie zegels, voorts de albums amicorum, wapenboeken en talrijke familiearchivalia zijn aldus door het publiek te bezichtigen. Tot de verdere vernieuwingen behoren 't schilderen der wanden in de hal en gangen en het aanbrengen van lichte behangsels, waartegen o.a. de vroeg XVIde eeuwse portretten in

de hoekkamer op de eerste verdieping goed uitkomen. Ook voor de vertrekjes die aan herinneringen van Belle van Zuylen zijn gewijd en waar enkele meubelen uit haar tijd zijn geplaatst, heeft men lichtkleurige wandbekleding gekozen, die zeer goed past bij de hier gehangen zacht getinte pastels.

De overige zalen, als de Biedermeier-eetkamer met de gedekte tafel, waar de grote portretten van negen generaties van Tuyll het geheel een voorname allure geven, de ontvangzaal met de in goede toestand verkerende gobelins van Van der Gucht, en de Lodewijk XVI-salon zijn in hun vroegere toestand gelaten.

Zo werd dit slot met eerbiediging van zijn historie voor het nieuwe doel geschikt gemaakt. De hoop mag worden uitgesproken, dat het publiek met hetzelfde gevoel voor piëteit dat de inrichters geleid heeft, Zuylen's gronden zal betreden om zich voor korte tijd te verplaatsen in het verleden, dat besloten ligt in het stille park en het statige kasteel met zijn kostbare inhoud.

Overgenomen uit: „Nieuws-Bulletin” van
de Kon. Ned. Oudheidkundige bond.

November 1952.

Oud (Utrechts) zilver in Vecht- en Geinstreek.

Twee belangrijke tentoonstellingen van kunstwerken, in zilver vervaardigd hebben dit jaar de aandacht van velen getrokken. De tentoonstelling gedaan Juli-September in het Haagse gemeentemuseum, ingedeeld naar Nederlandse steden, waar goud- of zilversmeden werkzaam waren, wier producten wij nu nog bewonderen. Vooral de Friese-, de Amsterdamse en Haagse kunstenaars hebben zich onderscheiden in werk van schoonheid en typerende stijl. Het was een mooie tentoonstelling: „Vier eeuwen Nederlands zilver”, waarvan de catalogus meer dan 600 nummers omvatte uit alle streken van ons land.

Uit Niftarlake kon men maar twee inzendingen aanwijzen, het zilveren schenkblad uit het jaar 1647 met keur van Amsterdam vervaardigd door Lucas Draef, uit de R.K. Kerk te Ankeveen, en dan twee schilden van het Korendragersgilde uit 1648 vervaardigd eveneens met Amsterdams keur door Johannes Pagentarm (Cat. 39 en 40). Behalve deze twee genoemde nummers kunnen wij nog als curiosum hier vermelden dat op de Haagse tentoonstelling ook lag een zilveren gegraveerde penning, welke in de catalogus (500), aldus wordt beschreven: „Aan de voorzijde het wapen van J. F. van den Eden, gekroond en gehouden door leeuwen, daaromheen de wapens en namen: van den Eden, Keib, Prunen, Welser, van der Does, Reede, Zuylen van de Haar, Diest met onderschrift en randschrift. Aan de keerzijde: opschrift en randschrift: „ter nagedachtenis van Johan Frederik van den Eden, overleden als Predikant te *Maarssen* in 1707”. Het is dus een overlijdens- of begrafenispenning, van de voor-

*Penning van den predikant J. F. van den Eden
te Maarssen.*

malige Hofprediker van de Vorsten van Nassau, wiens geslacht als „van Eden” nog op onze tijd voortleeft en waartoe ook wijlen de dichter-schrijver Dr Frederik van Eeden behoorde.

Dit is alles wat op ons gewest betrekking heeft.

De andere tentoonstelling „Utrechts Zilver”, gedurende October-November in het Centraal Museum te Utrecht gehouden, beperkte zich tot meesters, die te Utrecht gewerkt hebben en het werk dat de Utrechtse keur vertoont. De catalogus bevatte 174 nummers, hoofdzakelijk uit verzamelingen van Kerken en particulieren collecties gerangschikt naar de meesters.

Onder al deze inzendingen was er geen enkele uit het gewest, waarvoor Niftarlake zoveel belangstelling heeft: de Vecht- en

Geinstreek. Want er is nog wel oud Utrechts Zilver bewaard gebleven. Nicolaas Verhaer, die leefde van 1685 tot 1750 werkte voor katholieke kerken. Of hij verwant was aan de Utrechtse gudsmid Albert Verhaer, die in het begin van de 17e eeuw leefde, is niet bekend, evenmin in welke familieverhouding hij stond tot Pastoor Jacobus Verhaer. Behalve werk voor de kerk der Paters Jezuïeten te Amersfoort en te Utrecht bezit ook *Abcoude's* kerk mooie stukken van deze meester, o.a. een fraaie reliekhouders, een begrafenisschild, waarover Pastoor Waterkamp heeft geschreven in het jaarboekje van 1949 en een muurblaker. Zijn meesterteken was een gekroond schild met 3 ruiten, gelijk dus op het wapen van het huis De Haer. De kerk van Abcoude bewaart ook nog een zilveren gedreven monstrans, de voet versierd met de symbolen der vier evangelisten in ovale medaillons.

De cylinder is afgedekt door een ronde toren met twee geledingen. Ter zijde van het cylinderglas staan engelen met passiewerktuigen. De monstrans dateert uit de eerste kwart der 17e eeuw. Men heeft wel eens gedacht dat het werk zou kunnen zijn van een der Vianens te Utrecht, maar dit is maar een vermoeden zonder bewijs. De merken geven hier geen doorslag. Dan was er veel en fraai werk van Verhaer uit de kerken van de stad en provincie Utrecht, waaruit blijkt dat hij zeer productief was. Dit is beschreven in *Historia* jg. 1944 door Jvr. Dr C. H. de Jonge. Ook andere werken als lepels en vorken van deze meester waren op de tentoonstelling. Door afslijting zijn de meestertekens en keuren meermalen onduidelijk of geheel onleesbaar geworden. Dit is het geval bij het zilveren blad met wapen van de Van Zuydens van Nijeveld (v. d. Snaefburg) in het bezit van de R.K. Kerk te *Maarssen*, en met de zilveren ronde doopschotel met brede rand en verdiept middenstuk (diam. 0,37 M.) van de Ned. Herv. Kerk aldaar. Op de rand staat gegraveerd: Winandus van Lokhorst Anno 1657, benevens een mannelijk en vrouwelijk familiewapen. Van Lokhorst was Heer van het huis Termeer. Een ander Utrechts meester heeft als monogram IVM op een wierookscheepje terwijl ook nog twee ampullen met blaadje als Utrechts werk in de R.K. Kerk te Maarssen worden bewaard. Dezelfde kerk bezit een reliekhouders van de meester met het teken AVD. Het is een fraai geornamenteerd stukje, waarbij een verhemelte met lambrequins als voetstuk dient, twee engelen staan als tenants, terwijl een Petrusbeeldje het geheel bekroont. Naast de Utrechtse keur staat de jaarletter H (1767). Eenzelfde monogram staat op een offerbus der Evangelisch Lutherse gemeente te Utrecht, alsmede op enkele stukken te Culemborg en in Utrechtse kerken. Op de lijsten met meestertekens te Utrecht aanwezig stonden ook 4 namen uit het geslacht *Bogaert*, van wie in de Vechtstreek voorkomen, o.a. van Joannes Bogaert, (ovaal met golvende dwarsbalken) in een kelk te Maarssen; van Thomes Bogaert (TB aaneen) bevindt zich een verguld zilveren monstrans, uit het midden der 17e eeuw te Naarden. Van deze laatste zilversmid worden te Utrecht nog twee avondmaalsbekers met gegraveerd bloemornament bewaard uit 1643, (merken TB aaneen), keur Utrecht. Een verguld zilveren rijk gedreven monstrans van dezelfde meester, die ook te Amsterdam werkzaam was, uit 1639, bevond zich in 1942 in de Veiling Mak te Dord-

Zilveren Reliekhouders van A. v. D. te Maarsse

recht. Uit alles blijkt dat er behalve in de musea ook in de kerken van Utrecht, Vechtstreek en Amsterdam iets bewaard wordt aan zilver drijfwerk voor kerkgebruik, dat de Bogaerts hebben geleverd. Er was geen gelegenheid om het avondmaalszilver in Vecht- en Geinstreek in dit opstel te verwerken. Waarschijnlijk zal zich daaronder ook nog wel werk van Utrechtse meesters bevinden.

A. E. RIENTJES, Pastoor.

Stichting „Commissie voor de Vecht en het Oostelijk- en Westelijk Plassengebied“.

In het jaarboekje van 1944—1945 werd een verslag van de bovenstaande Commissie over 1943/'44 opgenomen van de hand van wijlen Mejuffrouw W. F. Grevenstuk. Het verwonderde mij wel dat sindsdien volstaan is met een kort resumé onder Niftarlake-Literatuur over het jaar 1948—1949. Laat ik nu trachten een en ander aan te vullen aan de hand der laatste jaarverslagen, opdat leden en donateurs van „Niftarlake” enig inzicht krijgen van de in de laatste jaren verrichte arbeid der dochterorganisatie, die in 1937 door het Oudheidkundig Genootschap is gesticht.

Het Bestuur en Werkcomité bestaat uit:

Ir J. Loeff, Voorzitter, Oud-Loosdrecht.

J. Trouw, Secretaris, Abcoude.

Ing. H. van Eden, Penningmeester, Nigtevecht.

Dr V. Westhoff, Driebergen.

W. Wijmstra, Maarssen.

G. Adriaans, Amersfoort.

Mr W. I. Doude van Troostwijk, Nieuwersluis.

Mr J. L. Vunderink, Loosdrecht.

Jhr. Mr L. A. Quarles van Ufford, Abcoude.

R. J. de Wit, Amsterdam.

Financiën.

In verband met het zeer voorname werk, dat door de Inventarisatie Commissie voor de flora en fauna in de Vechtplassen wordt verricht, ligt het in de bedoeling om naast het Botsholboek ook nog een Kortenhoeftboek uit te geven. Het belooft een werk van wetenschappelijke waarde te worden, dat als grondslag zal dienen bij de strijd voor het behoud der Kortenhoeftplassen. Het bedrag aan drukkosten bedraagt circa f 5500.—.

Het benodigde bedrag is grotendeel bijeengebracht, dank zij de medewerking van Ged. Staten van Utrecht en Noordholland, Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland, het Van Tienhovenfonds, de Gemeenten Amsterdam, Hilversum, Kortenhoef en Laren, Ned. Ver. van Wetenschappen, Prov. Utrechts Genootschap van Kunsten en Wetenschappen e.a. Het Kortenhoefboek zal aan het einde van het jaar 1953 in druk verschijnen.

Oorlogsschade.

In het jaarverslag 1946 werd medegedeeld, dat het landschap van de Vecht en het Oostelijk- en Westelijk Plassengebied voor oorlogsgeweld gespaard was gebleven. De door de bezetters opgeblazen Weersluis zal, naar aanleiding van het verzoek van het Werkcomité door de Gemeente Amsterdam gerestaureerd worden. De bruggen te Loenen en te Vreeland, die door het brute optreden van de Duitse bezetting werden verwoest, zijn herbouwd.

Uitbreidingsplannen en Stedebouwkundige regelingen.

In diverse gemeenten zijn uitbreidingsplannen tot stand gekomen en stedebouwkundige regelen gesteld. Bij velen werd het Werkcomité op een of andere wijze geïnteresseerd. De gedragslijn van het Werkcomité is om steeds bij de behandeling van dergelijke plannen een vooruitstrevend standpunt in te nemen en te trachten te verkrijgen dat nieuwe projecten zich aanpassen aan het heden en in de toekomst nieuwe schoonheid zullen vormen. Vele plannen van de diverse gemeenten voldeden niet aan de door het Werkcomité voorgestane wensen.

Wanneer vertegenwoordigers van het Werkcomité in de gelegenheid werden gesteld om bij de Provinciale Commissie voor Uitbreidingsplannen en andere Stedebouwkundige regelen te Utrecht de mening der Vecht Commissie te verkondigen, moesten zij meermalen hun waardering aan de ontwerpen onthouden.

Monumenten, molens, koepels, sluizen en oude hekwerken.

Ook deze onderwerpen hadden steeds de aandacht der Commissie. De Broekzijdse molen aan het Gein te Abcoude zal als watermolen in bedrijf blijven en wordt dientengevolge gemoderniseerd. De Oostzijdse molen aan het Gein te Abcoude en de Garster-

molen aan de Vecht te Nigtevecht worden tot woonverblijven ingericht met behoud van het molenwerk, zodat zij in tijd van nood in bedrijf kunnen worden gesteld.

Beide molens zijn overgedragen aan een Stichting, waarin de Vechtcommissie vertegenwoordigd is, terwijl de kosten der restauratie door de gebruikers worden betaald.

De standaardmolen „De Trouwe Wachter” te Tienhoven is vervangen door een ijzeren watermolen (Amerikaans model), hetgeen valt te betreuren. Dit ontmoedigend bericht werd goed gemaakt door de mededeling, dat Notaris J. G. R. ter Horst te Utrecht de Standaardmolen had aangekocht en ingericht tot zomerhuis. Te Weesp werd de Houtzaagmolen „De Eendracht”, die in een armelijk verval was, gerestaureerd door Dr J. T. Buma aldaar en tot woonhuis ingericht. Het Werkcomité verleende medewerking om het monumentale hek van de boerderij „Kronesteyn” te Baambrugge te restaureren.

Bruggen.

Uiteraard ijvert het Comité voor het behoud van de dubbele houten bruggen zoals deze over de Vecht karakteristiek zijn. Liefst wordt geageerd om bij noodzakelijke vernieuwing de reeds aanwezige dubbele ijzeren bruggen te vervangen door houten.

Als een goed voorbeeld wordt genoemd de dubbele houten brug te Breukelen, die herbouwd is naar een ontwerp van het lid van ons Werkcomité de architect G. Adriaans te Amersfoort. Het Werkcomité hoopt, dat de brug te Nederhorst den Berg, waarover de laatste jaren veel stof is opgewaaid, op de als hierboven geschetste wijze zal worden gerestaureerd. Ook de brug over de Vecht te Weesp vraagt bijzondere aandacht; hieromtrent blijft het Comité diligent.

In het bovenstaande is weergegeven tot welke werkzaamheden de „Vecht Commissie” zich bepaalde. Het behoeft geen bëtoog, dat van het Werkcomité grote activiteit wordt gevraagd. Talrijke besprekingen en vergaderingen zijn daarvoor nodig geweest.

De Vecht Commissie werkt met groot genoegen aan haar taak, omdat het werkgebied behoort tot een fraaie streek van ons vaderland.

Het betreft „Niftarlake”.

Abcoude.

J. TROUW.

De veelomstreden Vechtbrug - tevens tolbrug - en de Reevaart of de Nieuwe Vecht te Nederhorst den Berg.

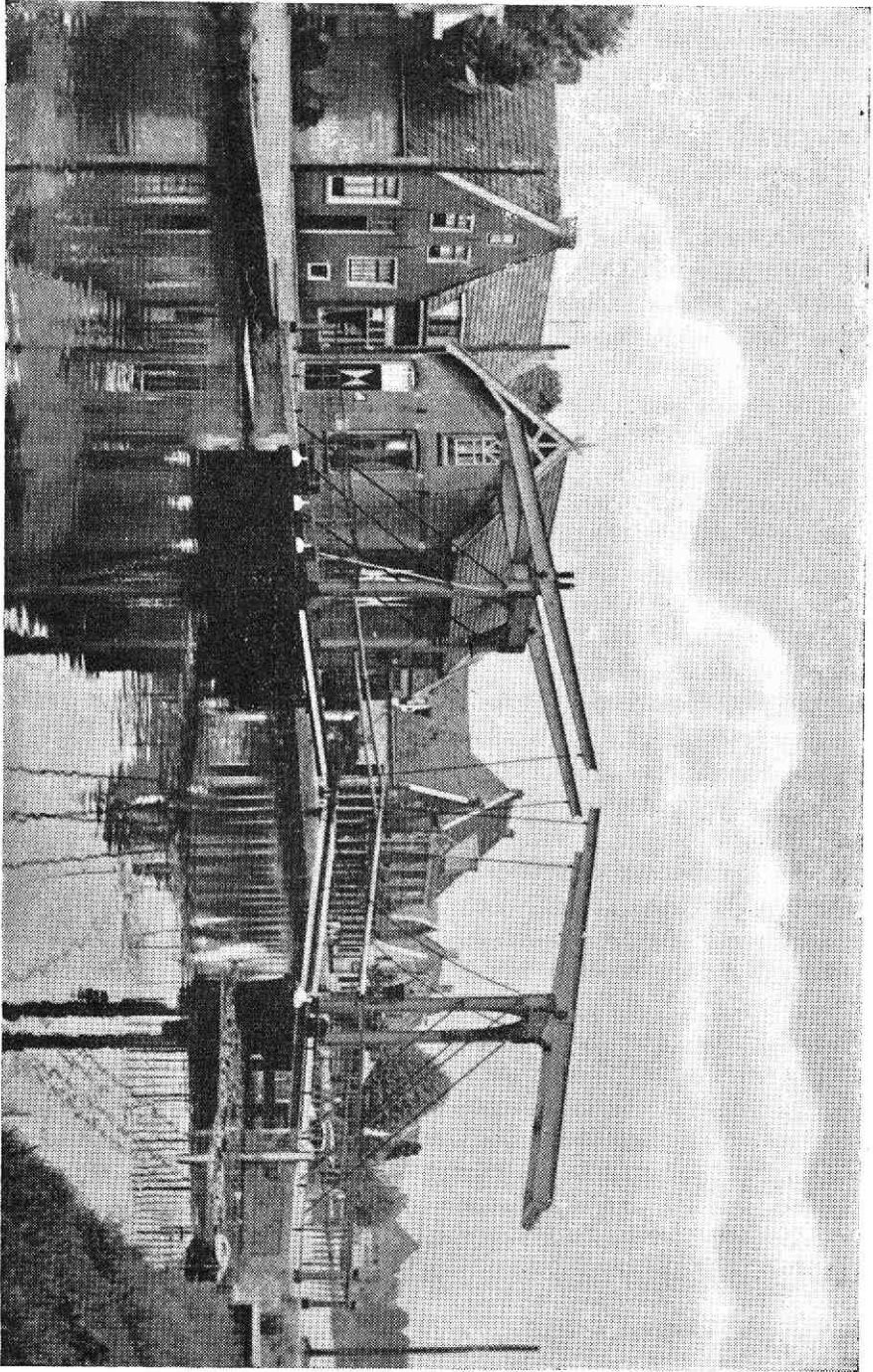

Het is mij een aangename taak, zulks ter voldoening aan het verzoek van het bestuur van het Oudheidkundig Genootschap Niftarlake, om een beschrijving te geven van de kwestie van de Vechtbrug te Nederhorst den Berg.

Het is inderdaad zo, zoals het bestuur van Niftarlake opmerkt, dat aan de bedoelde Vechtbrug merkwaardige historische aspecten zijn verbonden en dat deze historische aspecten thans van actueel belang zijn.

Allereerst volgt dan een historische uiteenzetting van het ontstaan van de Vechtbrug en de Reevaart of Nieuwe Vecht.

De Vechtbrug te Nederhorst den Berg is een dubbele klapbrug (ophaalbrug), welke in eigendom toebehoort aan de Stad Utrecht en de Ambachtsheer van Nederhorst den Berg, thans de N.V. Uitgevers-maatschappij Amstelburcht te Amsterdam. Op 1 Juli 1947 heeft genoemde N.V. de eigendom verkregen van de heerlijkheid „Nederhorst”. Deze typische bijzonderheid is als volgt te verklaren. De stad Utrecht was in de Middeleeuwen o.m. door haar centrale ligging een belangrijke handelsstad. Uit dien hoofde had zij dan ook groot belang bij goede verbindingswegen met het omliggende land. Eén van die verbindingswegen te water was de rivier „De Vecht”. Deze maakt bij Nederhorst den Berg een zeer grote bocht. Om nu deze bocht af te snijden, met als gevolg, dat een veel kortere waterverbinding met Utrecht tot stand kwam, besloot het besuur van de oude Bisschopsstad in Nederhorst den Berg een nieuwe vaart te laten graven. Deze vaart kreeg de naam van Reevaart. In de volksmond wordt deze vaart ook wel genoemd „De Nieuwe Vecht”. De Reevaart ontleende haar naam aan Jonkheer Ridder Godard van Reede, die in de 17e eeuw ambachtsheer van Nederhorst en bewoner van het kasteel was. Godard van Reeds was evenals zijn vader kanunnik ten Dom te Utrecht en wegens de Ridderhofstad Nederhorst beschreven in de Ridderschap van Utrecht, als zodanig in 1621 van hem werd getuigd: „een goed edelman ende van seer goeden huysse”. Hij was in 1646 wegens de provincie Utrecht

als gevolmachtigd gezant tot de vredesonderhandelingen te Munster aangewezen. Hij is begraven in de Dom te Utrecht. In het gemeentehuis te Nederhorst den Berg bevindt zich een portret uit het jaar 1648 van Heer Godard van Reede, waarop het volgende onder- en randschrift is vermeld:

Godardus van Reede, Dom.nus de Nederhorst, Vredelant, Cortehouff, Horstwaert, Overmeer etc. Equestris ordinus Provinciae Ultrajectinae Praeses; eiusdem nomine in consessu Praecelsum et Praepotentium D.D. Ord. Generalium unitarium Provinciarum Belgij Delegatus, ac eorum per Germaniam Legatus Extraordinarius et ad Universalis Pacis Tractatus Monasterij institutos Plenipotentiarius Da Patriae benigniter et non in ira tua.

Disiunctam Domme quam signavi coactus pacem.,
waarvan de vertaling luidt:

Godard van Reede, Heer van Nederhorst, Vredelant, Cortehoeft, Horstwaert, Overmeer enz., Voorzitter van de Orde der Ridders van de Provincie Utrecht en als zodanig Afgevaardigde van België in de vergadering der Doorluchtige en Hoogmachtige Heren van de Orde der Generale Verenigde Provinciën en hun beider buitengewone Gezant in Duitsland, en Gevolmachtigde voor het opstellen van de algemene vrede van Munster.

Geef aan 't vaderland welwillend en niet in Uw toorn, o Heer, de wankele vrede, welke ik gedwongen getekend heb.

De stamreeks van de van Reede's vangt aan met Bitter van Reede. De van Reede's hebben verschillende grote kastelen in Gelderland en Utrecht bezeten. Zij hadden o.a. Amerongen, Renswoude, Zuilenstein en Nederhorst vele jaren in hun bezit. Zij kenmerkten zich steeds als grote aanhangers van het Oranjehuis en verschillende leden van dit geslacht hebben een rol in de geschiedenis gespeeld, o.a. als gezant in Engeland en Denemarken.

Over het graven van de Reevaart ontving ik van de archivaris van de gemeente Utrecht o.a. de volgende bijzonderheden:

Het ontstaan van de Reevaart of Nieuwe Vecht is nauw verbonden met de aanleg van het z.g. Zandpad van Nieuwersluis naar de Hinderdam.

Op 6 en 11 Juni 1627 werd in de Vroedschap van Utrecht een plan ter sprake gebracht om een zandpad aan te leggen langs de Vecht tussen de genoemde punten, en de vaarweg te verkorten door op twee plaatsen een kronkel van de Vecht af te snijden, n.l. bij de Nes en „langs de Achterweg” bij Nederhorst den Berg.

Op 21 April 1628 werd de zaak opnieuw in de Vroedschap ahangig gemaakt. „Ende naar verscheyden discoursen hierover gevallen, is geresolveert, dat men het leggen van 't selve sandtpadt zal bevorderen, oock mette twee deursnydingen, daarvan de eene lanck sal wesen 112 ende d'ander 627 roeden. . . . mits dat d'aanbestadinge vant werck geschiede publyckelyck ende bij vacken, nadat alvorens de eygenaers van de landen ende geinteresseerden gehoord zullen zijn ende hemluyden contentement gedaen”.

Nadat Gedeputeerde Staten zich voorlopig bereid verklaard hadden octrooi te verlenen, op voorwaarde, dat de Staten het werk, als zij wilden, zouden mogen overnemen, werd over deze voorslag op 19 Mei en 16 Juni in de Vroedschap beraadslaagd. Daar werd besloten het trekpad zo mogelijk aan de stad te houden.

Eindelijk, bij resolutie van 12 Augustus 1628 verleenden Gedeputeerde Staten aan de stad Utrecht octrooi tot het maken van het zandpad op kosten van de stad en tot het heffen van tol op dat pad ter vergoeding der kosten, onder deze conditie, dat de Staten in de eerstvolgende vergadering nog konden besluiten de tol aan zich te behouden, tegen vergoeding aan de stad van de gemaakte onkosten.

Over het graven van de doorsnijdingen werd in het octrooi niet gesproken. Het zandpad en vooral de tol schijnen beide partijen het meeste belang ingeboezemd te hebben.

De Staten zijn echter niet op de kwestie van het overnemen van de tol teruggekomen. Het zandpad is daarop door de stad aangelegd. Een commissie, de z.g. „Gecommitteerden tot het zandpad van de Nieuwersluis naar de Hinderdam”, waarin o.a. de burgemeesters van Utrecht, enige vroedschapsleden en een lid van de Staten zitting hadden, besteedde reeds op 19 Augustus en volgende dagen aan: zowel de aanleg van het trekpad als het graven van „de twee nieuwe griften ofte wateringen tot vermydinge van de cromten in de Vecht ende vercortinge van de vaert ende treckpadt”.

Aan de aanbestedingsconditiën zijn de volgende bijzonderheden ontleend:

De watergangen moeten boven wijd zijn 6 rijnlandse roeden, op de bodem 4 roeden 10 voeten en diep 7 voeten onder het maaiveld.

Aan de oostzijde van het water moet een berm gelaten wor-

den van 10 voeten breedte, waarachter de aarde, die van de uitgraving komt, voor zoveel nodig ter breedte van 29 voeten opgebracht en tot „een trekpad ende bequame wagenwech” gemaakt moet worden.

Aan de andere zijde van de weg komt eveneens een berm, nu van 2 voeten en daarnaast een sloot van 6 voeten breedte.

Aan de westzijde van de doorgraving zullen de aannemers een berm laten ter breedte als bij de aanbesteding aangewezen zal worden. naast welke berm de overblijvende aarde uit de doorgraving in zulke hoogte en breedte aangebracht zal worden, als zal worden aangewezen.

Het blijkt dus, dat de uitgegraven aarde voor de aanleg van bermen en wegen gebruikt is. Uit de aanstonds aan te halen rekening blijkt bovendien, dat voor de wegaanleg langs de Ree-vaart de uitgegraven aarde niet toereikend was, want dat ook aarde, gekomen uit de kleine doorsnijding (bij de Nes), op het pad langs de doorgraving bij Nederhorst den Berg is aangebracht. Het zand, dat uit het Gooi werd aangevoerd, is vermoedelijk gebruikt om de gereed gekomen wegen te bezanden.

Het werk aan de grote doorsnijding werd aanbesteed in 15 vakken van 40 roeden lengte, wat tezamen een lengte van 600 roeden oplevert.

De grond, die voor de aanleg van water en wegen nodig was, werd verkregen door aankoop, waarbij de prijs door deskundigen werd getaxeerd.

Het heeft enige jaren geduurd vóór alle kosten van dit grote werk verrekend waren. Eerst op 21 September 1631 legde de oud-kameraar van Utrecht G. van der Woerd zijn uitvoerige rekening van het geheel aan burgemeesters en vroedschap over. Betalingen hadden natuurlijk grotendeels reeds tijdens de werkzaamheden plaats gehad. Uit deze rekening worden de volgende gegevens medegedeeld:

De financiering van het werk werd voor een belangrijk deel gedaan uit door de stad opgenomen gelden. Het totale bedrag daarvan bedroeg .. .. . f 48 500.—

Van verpachting van het weggeld

(Juli 1629) ontving de stad	2 592.—	15 st. —
Andere ontvangsten	81.—	9 st. —

Totaal der ontvangsten f 51. 174.— 4 st.—

De uitgaven bedroegen aanzienlijk meer. De zeer uitvoerige hoofden en posten dezer rekening worden hieronder verkort weergegeven.

Vergoeding voor de landerijen ,vergraven voor de aanleg van trekpad en de beide doorsnijdingen en daarvoor verwijderde opstallen en beplantingen	f 12 009— 6—15 penn.
Het maken van het trekpad van de Nieuwersluys tot aan de eerste door- snijding, in verscheidene partijen ..	1 774— 6— 8
Het graven van de twee nieuwe griften, n.l. door de Nes . f 2 460— 3— 4	
langs de Achterweg 10 065— 10—	
	12 525— 13— 4
Het maken van het trekpad, vergoeding van de grond inbegrepen, te Vreeland en Overmeer en aan het einde van de grote doorsnijding	1 304— 8—12
Het wegnemen van de dammen aan beide zijden van de twee nieuwe griften en het verdiepen van verschei- dene vakken in de grote	2 574— 2— .
Het verrichten van allerlei graafwerk..	988— 14— .
Het halen van zand bij het Haarlemmer- meer, uit het Gooi en elders	2 832— 18— .
Betaling aan landmeters e.a.	1 909— 2— 4
Voor geleverd hout	4 356— 12— .
Voor arbeidsloon van timmerlieden ..	1 979— 1—14
Voor spijkers en ijzerwerk aan de nieuwe bruggen en schoeiingen ..	1 257— 17— 8
Voor schuit- en wagenvrachten, ver- teringen e.d.	2 452— 9— 8
Renten van opgenomen kapitalen.. . .	3 888— 14— 4
Allerhande uitgaven	1 558— 3— 4
Vacatiën e.d.	2 682— .— .
Totaal der uitgaven	f 54 092—10st.—1 penning.

Op 21 September 1631 heeft de Vroedschap deze rekening goedgekeurd. Tegelijk werd bepaald, dat het beheer van het zandpad voortaan zou berusten bij de 2e Kameraar van de stad,

onder wie een opzichter werkzaam was. De schouw werd gevoerd door de gehele Vroedschap, die ook de rekening opnam, doch sedert 13 Augustus 1742 werden gecommitteerden ad hoc met de schouw belast.

In het jaar 1630 liet de Stad Utrecht voor haar rekening de Vechtbrug bouwen over de nieuw gegraven waterweg, doch gaf deze brug onder bepaalde voorwaarden in beheer van de Ambachtsheer van Nederhorst.

In 1684 is deze regeling ten aanzien van de brug in dier voege herzien, dat het onderhoud voor de helft ten laste werd gebracht van de Ambachtsheer van Nederhorst, waar tegenover deze ook de helft zou genieten van het sindsdien te heffen bruggeld.

Als curiositeit kan nog worden vermeld, dat Nederhorst den Berg in die dagen behoorde tot de provincie Utrecht. Uit de geschiedenis van Nederhorst den Berg blijkt o.m., dat bij Keizerlijk decreet van 21 October 1811, opgenomen in „sur la conscription des arrondissements, cantons et communes, qui composent les départemens de la Hollande”, Nederhorst den Berg, Ankeveen, Nigtevecht en Hinderdam werden samengevoegd tot één gemeente, waarbij als hoofdplaats der commune werd aangewezen Nederhorst den Berg.

Bij Koninklijk Besluit van 14 November 1815, no. 68, zijn Ankeveen en Nigtevecht weer afgescheiden, met bepaling, dat deze verdeling niet dan vóór 1 Januari 1816, of zoveel later als de heren Gedeputeerde Staten dit voegzaam oordeelen, haar effect zal erlangen en dat de bepalingen, bij separatie en combinatie van gemeenten te observeren, nader zullen worden vastgesteld. Een verslag van een op 22 October 1819 in het regthuis te Nederhorst den Berg gehouden vergadering door Schouten en Raden der gemeenten Nederhorst den Berg, Ankeveen en Nigtevecht vermeldt o.m.: „dat de gemeenten Nederhorst den Berg, Ankeveen en Nigtevecht, gedurende de jaren 1811 tot en met 1817, dus gedurende de tijd van zeven achtereenvolgende jaren zijn gecombineerd geweest”.

Tot de wet van 19 Mei 1819, houdende rectificatie der grenscheiding tussen de provinciën Noordholland en Utrecht, behoorden de gemeenten Nederhorst den Berg en Ankeveen tot de provincie Utrecht. Ingevolge bedoelde wet zijn zij afgescheiden van de provincie Utrecht en overgegaan naar de provincie Noordholland.

Zoals reeds is opgemerkt is de Vechtbrug gebouwd voor rekening van de Stad Utrecht. Om de onkosten van de brug, met de daaraan verbonden kosten van onderhoud en bediening, te dekken, werd overgegaan tot het instellen van een tol. Aan de Staten van de Lande van Utrecht werd octrooi aangevraagd, hetgeen op 17 Juni 1648 werd verleend (volgens het Groot Plakkaatboek II, 563). Van de schepen en vaartuigen, welke een lengte hadden van 18 ellen en 54 duimen en daarboven mocht 10 cent worden geheven. Schepen en vaartuigen van een mindere lengte moesten 5 cent betalen, welk tarief ook gold voor „alle veer- en markt- of volksschuiten, steen- en zandligsters, turfschouwen en dergelijke”. Het tarief voor een dorpsschuit was $7\frac{1}{2}$ cent. Met dorpsschuit werd bedoeld een schuit, welke in geregelde beurdienst voer en ten minste éénmaal per week de brug passeerde.

Het tolrecht was niet verschuldigd voor een roeiboot, niet gebezigd voor vervoer van goederen, behorende bij een vaartuig, of houtvlot, waarvoor tolrecht betaald werd.

Voor een paard of muilezel was 5 cent verschuldigd, voor een rund of ezel $1\frac{1}{2}$ cent, terwijl men voor een kalf, schaap of varken 1 cent moest betalen. Voor een kudde schapen of varkens van 50—100 stuks 50 cent, van 101—200 stuks *f* 1.—, van 201—300 stuks *f* 1.50 en meer dan 300 stuks *f* 2.—.

Voor een honden-, geiten- of bokkenwagen met twee wielen was de tolprijs 2 cent.

Voor elk aangespannen paard, muilezel of rund, aangespannen voor een rij- of voertuig met twee wielen, benevens voor een slede was 8 cent verschuldigd.

Het tarief voor de heffing van bruggeld bevat nog meer onderdelen, waarop echter thans niet nader zal worden ingegaan.

In latere tijden zijn voormelde tarieven op sommige punten min of meer gewijzigd. Thans is het nog zo, dat voor de door mechanische kracht voortbewogen rij- of voertuigen met meer dan twee wielen, een heffing verschuldigd is van 5 cent per wiel en voor vaartuigen niet groter dan 10 ton 10 cent en voor alle andere vaartuigen 1 cent per ton.

Al de genoemde tarieven gelden gedurende de dag, des nachts is het dubbele van de genoemde bedragen aan bruggeld verschuldigd. Onder „nacht” wordt voor de toepassing van het tarief verstaan: „gedurende de maanden Maart tot en met Octo-

ber, de tijd tussen 10 uur des avonds en 5 uur des morgens; in de overige maanden, de tijd tussen 9 uur des avonds en 6 uur des morgens. Hieruit blijkt, dat rijwielen vrij zijn van tol.

Van de betaling van bruggeld zijn vrijgesteld het gemeentebestuur van Utrecht, de Ambachtsheer van Nederhorst, de met het toezicht op het jaagpad en de brug belaste ambtenaren, alsmede alle in- en opgezetenen van Nederhorst den Berg.

Voorts:

- a. de paarden en rijtuigen, behorende tot het Koninklijk Huis en dat der prinsen en prinsessen, zomede op reis de paarden en rijtuigen der personen, welke het gevolg van het Koninklijk Huis of dat der prinsen en prinsessen uitmaken;
- b. de paarden van de Koninklijke marechaussée, de paarden en voertuigen van militairen onder een commandant en die van alleen zijnde militairen voorzien van een bewijs van de commandant, die hen heeft uitgezonden, alsmede de paarden van officieren in uniform.

De thans aanwezige Vechtbrug is van ijzer — in tegenstelling tot de vroegere bruggen, welke van hout waren — en is in het jaar 1886 gebouwd. De kosten beliepen een bedrag van *f* 9000.—. Tot de opening van het Merwedekanaal in 1892 was de scheepvaart op de Vecht — ook genoemd Keulse Vaart — nog zo druk, dat de kosten van de brug grotendeels alleen reeds door de watertol konden worden gedekt. Blijkens een brief van 21 April 1880 bedroeg de opbrengst van de heffing van de tol voor schepen en vaartuigen door de ophaalbrug over de jaren 1877, 1878 en 1879, respectievelijk *f* 1189.44, *f* 1244.76 en *f* 1159.92½, terwijl de kosten van onderhoud over die jaren bedroegen *f* 216.76, *f* 124.46 en *f* 388.14½.

Na 1892 trok het Merwedekanaal bijna alle scheepvaartverkeer naar zich toe, met als gevolg, dat de rente van het bedrag van *f* 9000.—, uitgegeven voor de nieuwe brug, niet eens door de tol kon worden gedekt. Dit was voor Jonkvrouwe C. J. A. Warin, Ambachtsvrouw van Nederhorst en voor de helft onderhoudsplichtige van de tolbrug, aanleiding om op 31 Mei 1893 tot Burgemeester en Wethouders van Utrecht het verzoek te richten om aan de Hoge Regering een bilijke schadeloosstelling te vragen, wegens mindere ontvangsten aan de Vechtbrug te Nederhorst den Berg, sedert de openstelling van het Merwedekanaal voor het scheepvaartverkeer.

Burgemeester en Wethouders van Utrecht hadden weinig verwachting van een dergelijk adres, zulks temeer, omdat de Reevaart niet van Rijkswegen is gegraven; maar door en op kosten van de Gemeente. Er is dan ook in dit verband nimmer een beroep op de Hoge Regering gedaan om schadeloosstelling te verkrijgen.

Voor zover bekend was voor 1881 een tolgaarder aangesteld, belast met het innen der tolgelden tegen een weekloon van *f* 7.— en het genot van vrij wonen in de brugwachterswoning.

Op Zaterdag 8 October 1881, des namiddags te 1 ure vond ten stadhuize te Utrecht de eerste openbare verpachting van de tolplaats. Er waren 2 inschrijvingen binnengekomen ten bedrage van *f* 813.— en *f* 700.—.

Na 1892 is wederom een tolgaarder aangesteld. De vermindering van de opbrengst der tolgelden was na de openstelling van het Merwedekanaal zo toegenomen, dat zelfs het wekelijkse gaarderloon van *f* 7.— uit de ontvangsten niet was te bestrijden, alzo schreef in 1893 Jonkvrouwe Warin aan het gemeentebestuur van Utrecht.

Blijkens de rekeningen van de Vechtbrug over de jaren 1919 en 1920 heeft de exploitatie toen een nadelig saldo opgeleverd van *f* 800.— per jaar. Daarna is nog getracht in 1927 de brug te verpachten. Er hebben zich toen echter geen gegadigden aangemeld, zodat de tolgaarder gehandhaafd bleef. In 1938 heeft de toenmalige tolgaarder wegens het bereiken van hoge leeftijd ontslag gevraagd en verkregen en is wederom tot verpachting overgegaan, zulks voor de jaren 1939, 1940 en 1941. De hoogste inschrijving bedroeg toen *f* 256.— per jaar, waarvoor de brug ook is verpacht.

Sinds 1939 is dan ook een tolpachter in plaats van een tolgaarder aan de Vechtbrug te Nederhorst den Berg verbonden.

De laatste jaren genoot de pachter een vergoeding van *f* 1500.— per jaar en de opbrengst van de tolgelden, welke geschat worden op ongeveer *f* 600.— per jaar, benevens het vrij wonen.

Thans wil ik nog wijzen op het slechte onderhoud van de Vechtbrug en het vastleggen van de brug, waardoor vrijwel alle scheepvaartverkeer op de Reevaart of Nieuwe Vecht onmogelijk is geworden.

Begin 1940 heeft het gemeentebestuur van Utrecht aan Gedeputeerde Staten van Noordholland verzocht aan de overneming

van de brug en wat daartoe behoort (o.m. de brugwachterswoning) hun medewerking te willen verlenen.

Bij brief van 15 Mei 1940 hebben Gedeputeerde Staten van Noordholland aan het gemeentebestuur van Utrecht te kennen gegeven, dat de verbindingen, welke deze brug tot stand brengt, naar hun mening van zo lokaal belang zijn, dat het nimmer op de weg van de provincie Noordholland kan liggen het bedoelde kunstwerk in beheer en onderhoud te nemen.

Daarna heeft het gemeentebestuur van Utrecht bij schrijven van 7 Juni 1940 aan burgemeester en wethouders van Nederhorst den Berg verzocht te bewerkstellingen, dat de Vechtbrug in beheer en onderhoud zou worden overgenomen door de gemeente Nederhorst den Berg. Burgemeester en wethouders van Utrecht motiveerden hun verzoek aldus: „De gemeente Utrecht heeft echter thans geen enkel belang meer bij het behoud van deze brug”. Het is echter zo, dat vroeger de stad Utrecht en thans de gemeente Utrecht nooit belang gehad hebben bij de brug, doch bij de Reevaart, die immers alleen is gegraven om de belangen van Utrecht te dienen. Het bouwen van de brug was alleen een voldoen aan de verplichting ten opzichte van de bewoners van het „eiland” om hen in staat te stellen zich ongehinderd naar het „vaste land” te begeven. Het onderhoud van de brug is dan ook nu nog een onderdeel van die verplichting. Bovendien schijnt de motivering van het verzoek van burgemeester en wethouders van Utrecht onmiddellijk verband te leggen met de verminderde opbrengst van de tol. Wel vermelden zij nog in hun brief dat er over de jaren, voorafgaande aan het jaar 1940, over het algemeen een winstsaldo is geweest, doch het was bekend, dat de ambachtsheer van Nederhorst, die eveneens zijn betrekkingen ten aanzien van de Vechtbrug opgeheven wenste te zien, in 1939 een belangrijk bedrag had moeten betalen wegens verrichte reparaties aan de brug.

Burgemeester en wethouders van Nederhorst den Berg waren dan ook niet bereid met voorstellen te komen om de Vechtbrug in beheer en onderhoud bij de gemeente Nederhorst den Berg te brengen, zulks in verband met de daaraan verbonden financiële consequenties.

In 1944 is er over de overname van de brug correspondentie gevoerd met de Provinciale Waterstaat van Noordholland. De in dat jaar waarnemende burgemeester van Nederhorst den Berg

verklaarde zich in principe bereid tot een overname in eigendom en onderhoud door de gemeente, echter onder voorwaarde, dat door de onderhoudsplichtigen een ingevolge de Wegenwet vast te stellen afkoopsom aan de gemeente Nederhorst den Berg zou worden voldaan. De gemeente Utrecht is hierop verder niet ingegaan en resultaten heeft deze correspondentie dan ook niet opgeleverd.

Op 17 Juli 1947 richtten een aantal inwoners van Nederhorst den Berg zich tot het gemeentebestuur van Utrecht met het verzoek de door verwaarlozing steeds slechter wordende Vechtbrug te vervangen door een nieuwe in verband met het steeds groter wordende gevaar bij het gebruik maken van die brug. Met het oog op een eventuele, zij het zeer dubieuze, overdracht van de brug aan de provincie Noordholland was het gemeentebestuur van Utrecht, blijkens schrijven van 2 October 1947, niet bereid zich uitgaven te getroosten voor de vernieuwing van deze brug. Bovendien schreef het aan adressanten, dat door de vernieuwing in de eerste plaats de belangen van de gemeente Nederhorst den Berg zouden worden gediend; voor de gemeente Utrecht was de vernieuwing van geen betekenis. Tenslotte schreef het nog: „Het ligt niet op de weg van de gemeente Utrecht om belangrijke kosten te maken ten behoeve van de gemeente Nederhorst den Berg”. Deze voorstelling van zaken is niet juist. De stad Utrecht heeft het kanaal gegraven ten dienst van haar eigen belangen; het was noodzakelijk en niet meer dan billijk, dat er een brug over dat kanaal werd geslagen. Het graven van de Reevaart of Nieuwe Vecht door de gemeente Utrecht is van nagenoeg geen belang geweest voor de gemeente Nederhorst den Berg. De afsnijding van de Vechtbocht heeft zelfs verhinderd, dat de gemeente zich als een normaal dorp met kernvorming heeft kunnen ontwikkelen. Het graven van de Reevaart of Nieuwe Vecht heeft bovendien het ontstaan van de lelijke lintbebouwing in de hand gewerkt. Dat de Reevaart thans een grote hinderpaal voor de gezonde natuurlijke ontwikkeling van de gemeente is blijkt wel hieruit, dat plannen worden uitgewerkt om te komen tot het dempen van de Reevaart, welke plannen grote financiële offers zullen vergen en daarom hoogstwaarschijnlijk wel niet realiseerbaar zullen zijn.

Zolang de tol bij de Vechtbrug een batig saldo opleverde werd er over een overdracht niet gesproken; nu er een nadelig saldo

is, is de brug voor de gemeente Utrecht van geen betekenis en ligt het niet op de weg van die gemeente om belangrijke kosten aan die brug ten last te leggen „ten behoeve van de gemeente Nederhorst den Berg”. Indien de Vechtbrug verbeterd wordt, geschiedt dat m.i. ten behoeve van de ingezetenen van Nederhorst den Berg, i.c. indirect ten behoeve van de gemeente, die er dan immers geen uitgaven voor behoeft te doen. Het zou ook vreemd zijn, indien de gemeente Nederhorst den Berg kosten zou moeten spenderen aan door anderen verwaarloosde werken.

Bij schrijven van 28 December 1948 verzochten burgemeester en wethouders van Utrecht aan de gemeente Nederhorst den Berg te bevorderen, dat de brug gesloten zou worden verklaard voor alle motorrijtuigen en aanhangwagens, waarvan het totaal gewicht zwaarder dan 2000 kg was. Bij raadsbesluit van 15 Februari 1949 werd tot deze geslotenverklaring niet overgegaan.

Bij schrijven van 2 Mei 1951 delen Gedeputeerde Staten van Noordholland aan het gemeentebestuur van Nederhorst den Berg o.m. mede, dat zij het noodzakelijk achten dat door de raad de op de Vechtbrug toe te laten maximum asdruk wordt vastgesteld op 1000 kg.

Burgemeester en wethouders van Nederhorst den Berg hebben in een praeadvies aan de raad van 29 Mei 1951 een uitvoerige uiteenzetting gegeven over de toestand van de Vechtbrug, alsmede over de gevolgen, indien overeenkomstig het voorstel van Gedeputeerde Staten van Noordholland een besluit zou worden genomen. In genoemd praeadvies aan de raad merken burgemeester en wethouders o.m. het volgende op:

„Op 29 Maart 1951 richtten een aantal inwoners uit deze gemeente zich tot Uw raad, met een adres, waarin wordt gewezen op de slechte toestand van de brug, en waarin wordt verzocht om „die stappen te doen, welke nodig zijn om te komen tot een brug, die niet langer het leven der inwoners dezer gemeente in gevaar brengt”. Dit adres, dat op 6 April 1951 in Uw raad is besproken, is met een begeleidend schrijven, waarin gewezen wordt op de slechte toestand van de brug en aangedrongen wordt op verbetering, in afschrift toegezonden aan de Minister van Verkeer en Waterstaat, Gedeputeerde Staten van Noordholland en de Provinciale Waterstaat van Noordholland. Voorts hebben wij het gemeentebestuur van Utrecht verzocht om zo spoedig mogelijk de vereiste herstellingen en verbeteringen te doen verrichten.

Tot op heden hebben wij alleen antwoord ontvangen van Gedeputeerde Staten van Noordholland. Gedeputeerde Staten stellen voor een maximum asdruk van 1000 kg voor de brug vast te stellen, voorts delen zij mede, dat zij de onderhoudsplichtigen van de brug hebben uitgenodigd aan de brug de voorzieningen te doen aanbrengen, welke door hen nodig worden geacht om de brug in behoorlijke staat van onderhoud te brengen.

Ten aanzien van de door Gedeputeerde Staten voorgestelde gedeeltelijke geslotenverklaring van de brug merken wij het volgende op. Het voorstel komt ons zeer vreemd voor. De toestand is thans immers zo, dat een openbare brug — waarvoor tot heden krachtens enig wettelijk voorschrift geen enkele verkeersbeperking — ook wat het maximum gewicht betreft — geldt — niet voldoende wordt onderhouden. Gedeputeerde Staten stellen dan maar voor die brug practisch aan het zwaardere verkeer te onttrekken en daardoor van 't gebruik van die brug een groot aantal gebruikers uit te sluiten, die aan de brug dringend behoefte hebben. Indien deze gedachtengang consequent wordt doorgevoerd, zou ieder, die de plicht heeft openbare wegen e.d. te onderhouden, deze plicht zonder meer kunnen verwaarlozen. Indien de toestand van die wegen een gevaar voor de gebruikers gaat worden, zullen er wel maatregelen worden genomen dat het gebruik van die wegen wordt belemmerd zonder acht te slaan op de gevolgen van zodanige maatregel. Met de belangen van degenen, die van de Vechtbrug gebruik moeten maken, wordt immers vrijwel geen rekening gehouden. Wij hebben ons gewend tot een aantal belanghebbenden en hen in kennis gesteld met de door Gedeputeerde Staten voorgestelde maatregel. Allen, die ons hun zienswijze kenbaar maakten, zijn zeer ontstemd over het voorstel om de brug voor het zwaardere verkeer te sluiten. Wij geven U hieronder een kort overzicht van de ingebrachte bezwaren tegen en van enkele gevolgen van de voorgestelde maatregel:

1. een kolenhandel, welke tot een van de grootsten van het Gooi kan worden gerekend en vele leveranties heeft buiten de gemeente Nederhorst den Berg, zou haar bedrijf niet meer kunnen uitoefenen; haar wagens zelf zijn immers reeds zwaarder dan 2000 kg;
2. verschillende wasserijen, welke op het „eiland” zijn gevestigd, zouden hun cliëntèle niet meer kunnen bedienen;

3. de wasserijen, welke niet op het „eiland” zijn gevestigd, doch in een ander deel van de gemeente, zouden hun brandstoffen van buiten de gemeente moeten betrekken, waardoor hun bedrijfskosten belangrijk hoger zullen worden; in hetzelfde geval zullen de andere industriën in de gemeente komen te verkeren;
4. de landbouwers, veehouders en tuinders op het „eiland” zouden hun producten niet meer in eens kunnen vervoeren, terwijl de leveranties aan hun abnormaal duur zouden worden, omdat hun leveranciers hun waren slechts in kleine partijen zouden kunnen afleveren en dus voor een partij verschillende keren zouden moeten rijden;
5. hetzelfde geldt in nog grotere mate voor de kruideniers, slaggers, aannemers, enz. op het „eiland” en hun leveranciers;
6. bij de begrafenissen op de Ned. Herv. tevens algemene begraafplaats, zou de lijkstoet voor de Vechtbrug ontbonden moeten worden, terwijl dan te voet naar de begraafplaats verder zou moeten worden gegaan;
7. gestorven vee zou niet meer met de vrachtwagen van de destructordienst Purmerend van het „eiland” kunnen worden gehaald;
8. bij het „Witte Kruis”-gebouw zullen geen voertuigen van enige omvang meer kunnen komen; dat het wel noodzakelijk is, dat dit geschiedt, blijkt o.m. uit de komst van de installatie voor het onlangs gehouden onderzoek van de bevolking op tuberculose;
9. motorrijtuigen met het gemeentehuis en politiebureau als bestemming zullen, zo zij van enige omvang zijn, hun doel niet meer kunnen bereiken;
10. de nieuwe brandweerauto zal niet meer naar de overige delen van de gemeente kunnen komen, hetgeen vanzelfsprekend niet verantwoord is;
11. van deze maatregel is zeker te verwachten, dat een definitieve oplossing op de lange baan wordt geschoven, waardoor de toestand van de brug geheel onhoudbaar zou worden, zodat in de toekomst personen, wonende op het „eiland” en in het bezit van een personenauto van de brug geen gebruik zullen kunnen maken; de gevolgen, welke dit zal hebben voor deze gemeente, laten zich denken;

12. de verbetering van de Voorstraat, die met veel moeiten en grote kosten is gepaard gegaan, zou geen effect sorteren;
13. de door de veehouders op het „eiland” af te leveren melk aan de zuivelfabriek te Overmeer zou niet meer kunnen geschieden;
14. er zou een groot aantal werklozen in de gemeente ontstaan door de noodzakelijke sluiting van de bedrijven;
15. ziekenauto's zullen de brug niet meer kunnen passeren, hetgeen met het oog op de volksgezondheid niet toelaatbaar is te achten.

Uit het vorenstaande blijkt, dat gedeeltelijke sluiting van de brug ondoenlijk en onverantwoord is. Wij geven U derhalve in overweging op het verzoek van Gedeputeerde Staten van Noordholland niet in te gaan.

De gevolgen hiervan zijn echter ook verstrekkend. Het is reeds voorgekomen en wel in 1946, dat er een vrachtwagen door de brug is gezakt. Sindsdien is de toestand van de brug steeds slechter geworden. Een der pijlers is o.a. geheel verrot. Het is dus ieder ogenblik te verwachten, dat de brug het weer opnieuw zal begeven. Niettemin is het geheel onjuist te wachten tot dit zal gebeuren, zeker niet omdat een ongeluk met dodelijke gevolgen niet is uitgesloten. Het is dus zaak, dat thans op korte termijn de onderhavige kwestie wordt opgelost.

Verantwoordelijk voor het onderhoud zijn uiteraard de onderhoudsplichtigen. Voor eventuele ongevallen zijn dus ook deze verantwoordelijk. Dat zij zich hier ook van bewust zijn, blijkt, voor zover het althans de gemeente Utrecht betreft, uit het feit, dat omstreeks 1937 een bord aan de brug werd bevestigd door die gemeente, welk bord vermeldde, dat het gebruik van de brug gevaarlijk was voor lasten boven de 3000 kg; sinds 1949 is als totaal gewicht 2000 kg aangegeven. Bovendien is er een bord aangebracht met de opschriften: „Gevaarlijke brug. Overgang alleen voor eigen risico”. Uiteraard wordt de verantwoordelijkheid door het aanbrengen van deze borden niet van de onderhoudsplichtigen afgeschoven, aangezien deze borden iedere rechtskracht missen. De gebruikers van de brug kunnen derhalve geenszins zelf verantwoordelijk worden gesteld.

Het is in dit verband gewenst Uw aandacht te vestigen op artikel 209, letter h, der gemeentewet. Het bepaalde van dit artikel houdt in, dat tot het dagelijks bestuur der gemeente, aan

burgemeesters en wethouders opgedragen, behoort de zorg, zover van hen afhangt, voor de instandhouding, bruikbaarheid, vrijheid en veiligheid der publieke wegen, bruggen, veren, wateren, vaarten, straten, plantsoenen, pleinen en andere plaatsen, tot gemene dienst van allen bestemd.

Tot deze zorg, welke i.c. aan ons college is opgedragen, behoort ook die betreffende de Vechtbrug, aangezien deze zorg zich ook uitstrekt over eigendommen, niet aan de gemeente toebehorende. De beperking „voor zover van hen afhangt” duidt op een publiekrechtelijke beperking, welke in deze niet van toepassing is.

Uit de hierboven genoemde correspondenties en besprekingen blijkt duidelijk, dat ons college die zorg behoorlijk heeft behartigd. Wij hebben de onderhoudsplichtigen immers meer dan eens gewezen op hun plicht tot onderhoud van de brug, welke plicht hun is opgelegd in artikel 15 der wegenwet. Artikel 16 van die wet legt aan de gemeente de verplichting op te zorgen, dat de binnen haar gebied liggende wegen, waaronder ook bruggen zijn te verstaan, in goede staat verkeren met uitzondering o.a. van die waarop door een ander tol wordt geheven, wat i.c. het geval is. Een dergelijke verplichting wordt aan deze gemeente in de wet derhalve niet opgelegd”.

Naar aanleiding van vorenstaande uiteenzettingen heeft de raad der gemeente Nederhorst den Berg bij besluit van 12 Juni 1951 het volgende besluit genomen:

- I. de Minister van Verkeer en Waterstaat en Gedeputeerde Staten van Noordholland te verzoeken hun bemiddeling in deze kwestie te verlenen;
- II. niet over te gaan tot een gedeeltelijke geslotenverklaring van de Vechtbrug in dier voege, dat de op de brug toe te laten maximum asdruk wordt gesteld op 1000 kg;
- III. de onderhoudsplichtigen, de gemeente Utrecht en de N.V. Amstelburcht te Amsterdam, uit te nodigen op korte termijn over te gaan tot het uitvoeren der noodzakelijke herstelwerkzaamheden.

Aangezien het uitvoeren der noodzakelijke herstelwerkzaamheden door de onderhoudsplichtigen achterwege bleef, hebben burgemeester en wethouders van Nederhorst den Berg aan de raad voorgesteld om gebruik te maken van de bevoegdheid, aan de gemeenten in de wegenwet gegeven. Artikel 20 van die wet

opent n.l. de mogelijkheid, dat bij raadsbesluit het onderhoud van de Vechtbrug ten laste van de gemeente Nederhorst den Berg wordtgebracht. Tegelijk met een zodanig raadsbesluit kunnen zij, die van hetonderhoud of tot het geven van bijdragen tot het onderhoud worden bevrijd, worden verplicht tot afkoopbare jaarlijkse uitkeringen. Nu voor het gebruik van de brug tol wordt geheven, moet er een schadevergoeding worden gegeven wegen het gemis van de opbrengst der tolheffing.

Burgemeester en wethouders hebben de raad in overweging gegeven het onderhoud van de Vechtbrug ten laste van de gemeente Nederhorst den Berg te brengen, aangezien de onderhoudsplichtigen hun verplichtingen niet nakomen, waardoor het gebruik van deze brug levensgevaarlijk is geworden.

Bij raadsbesluit zullen tegelijkertijd de jaarlijkse uitkeringen moeten worden vastgesteld, door de onderhoudsplichtigen aan de gemeente Nederhorst den Berg te voldoen. Dit raadsbesluit is aan de goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Noordholland onderworpen, terwijl van het voorstel van burgemeester en wethouders en het genomen raadsbesluit mededeling behoort te worden gedaan aan hen die van het onderhoud worden bevrijd en aan degenen die verplicht worden tot afkoopbare jaarlijkse uitkeringen.

De jaarlijkse uitkering mogen gezamenlijk niet hoger worden gesteld, dan hetgeen per jaar voor behoorlijk onderhoud werd vereist. Het is zeer moeilijk in de onderhavige kwestie het bedrag van de jaarlijkse uitkeringen vast te stellen, aangezien voor behoorlijk onderhoud de laatste jaren niet is gezorgd. Het is immers niet zo, dat de brug zo onderhouden had moeten worden, dat het gebruik geen levensgevaar oplevert, maar ook had de brug aangepast moeten worden aan het huidige verkeer. Dit blijkt o.m. uit de memorie van antwoord aan de Eerste Kamer bij de behandeling van de wegenwet, waarin de Minister o.a. opmerkte: „Uiteraard zal de toeneming van het verkeer aan het onderhoud hogere eisen stellen, die goeddeels voor rekening van de onderhoudsplichtige komen, omdat bijvoorbeeld meer aan het gewone onderhoud moet worden besteed dan te voren”.

De afkoopbare jaarlijkse uitkeringen worden door burgemeester en wethouders als volgt berekend:

De kosten van een nieuwe brug bedragen volgens opgave van de Hoofdingenieur-Directeur van de Provinciale Waterstaat van

Noordholland van 1 April 1949 *f* 59.000,—. Ofschoon onder de huidige omstandigheden deze kosten, in verband met belangrijke prijsstijgingen zeker veel hoger zijn, is geen hoger bedrag in de berekening opgenomen.

Aannemende, dat de brug na enkele jaren en vervolgens om de 60 jaar vernieuwd moet worden, bedraagt het door de onderhoudsplichtigen te storten kapitaal bij een rentevoet van $3\frac{1}{2}$ % *f* 47.696,—.

De kosten van een tolgaarder bedragen per maand ongeveer *f* 190,—. (Loon *f* 125,— per maand; vrij wonen *f* 4,— per week; tolgelden *f* 50,— per maand).

Dit is per jaar 12 x <i>f</i> 190,—	.. .. .	<i>f</i>	2280,—
Sociale lasten enz. per jaar	.. .. .	„	340,—
Onderhoud gemiddeld per jaar	.. .. .	„	1300,—
		<i>f</i>	<u>3920,—</u>

Voor rente en aflossing voor een nieuwe brug en voor het kweken van een fonds, waaruit de vernieuwingen na perioden van 60 jaren kunnen worden bekostigd (er is rekening mede gehouden, dat bij vernieuwing het onderhoud gemiddeld <i>f</i> 300,— per jaar bedraagt)	.. .. .	„	2000,—
Jaarlijkse uitkering	.. .. .	<i>f</i>	<u><u>5920,—</u></u>

Bij een rente van $3\frac{1}{2}$ % (voor de kosten van bediening en onderhoud ad <i>f</i> 3920,—) is een kapitaal nodig van ongeveer	.. .. .	<i>f</i>	112000,—
De waarde van de brugwachterswoning bedraagt	.. .. .	„	2500,—
Blijft	.. .. .	<i>f</i>	<u><u>109500,—</u></u>

Indien de onderhoudsplichtigen de jaarlijkse uitkeringen willen afkopen zullen zij volgens bovenstaande gegevens een afkoopsom moeten betalen van:

voor onderhoud en bediening	.. .. .	<i>f</i>	109500,—
voor vernieuwing van de brug	.. .. .	„	47696,—
		<i>f</i>	<u><u>157196,—</u></u>

De schadevergoeding wegens het gemis van de opbrengst van de tolheffing is vast te stellen op *f* 600,— per jaar. Indien afkoop van de jaarlijkse uitkeringen wordt verlangd, kan de schadevergoeding worden vastgesteld op *f* 17.100,— ineens, zijnde de tolopbrengst ad *f* 600,— per jaar, gekapitaliseerd tegen een rente van 3½ %.

Burgemeester en wethouders waren van oordeel, dat het algemeen belang vordert, dat het onderhoud van de Vechtbrug ten laste van de gemeente Nederhorst den Berg wordt gebracht, dit klemt temeer nu de veiligheid van het verkeer in gevaar wordt gebracht en de onderhoudsplichtigen het onderhoud verwaarlozen.

Bij raadsbesluit van 5 Juli 1951 is besloten:

- I. het onderhoud van de Vechtbrug ten laste van de gemeente Nederhorst den Berg te brengen;
- II. de onderhoudsplichtigen te verplichten tot afkoopbare jaarlijkse uitkeringen ad *f* 5920,— per jaar of, indien afkoop van de jaarlijkse uitkeringen wordt verlangd, tot betaling van *f* 157.196,— ineens;
- III. wegens het gemis van de opbrengst van de tolheffing een schadevergoeding aan de onderhoudsplichtigen toe te kennen van *f* 600,— per jaar, of indien afkoop van de jaarlijkse uitkeringen wordt verlangd, een schadevergoeding van *f* 17.100,— ineens;
- IV. te bepalen, dat dit besluit in werking treedt op de dag, volgende op die, waarop de termijn van voorziening tegen het goedkeuringsbesluit van Gedeputeerde Staten is verstreken of dit goedkeuringsbesluit in beroep is gehandhaafd;

Aan dit raadsbesluit hebben Gedeputeerde Staten van Noordholland bij besluit van 15 Augustus 1951, nr 223, hun goedkeuring onthouden. Bij de overwegingen van hun besluit zijn Gedeputeerde Staten er voornamelijk van uitgegaan, dat de Reevevaart of de Nieuwe Vecht aan het scheepvaartverkeer zal worden onttrokken. Alsdan zullen geen kosten meer behoeven te

worden gemaakt voor de bediening van de brug. Bovendien moet dan ernstig rekening worden gehouden met de mogelijkheid, dat de huidige brug binnen afzienbare tijd zal worden vervangen door een vaste brug of door een dam met duiker; de kosten van aanleg en onderhoud van een vaste brug en in het bijzonder de kosten van aanleg en onderhoud van een dam met duiker zullen lager zijn dan de kosten van onderhoud en 't op gezette tijden vernieuwen van de huidige beweegbare brug. Gedeputeerde Staten overwegen verder, dat de grootte van de jaarlijks door de onderhoudsplichtigen verschuldigde uitkering gebaseerd is op de kosten, welke een beweegbare brug met zich meebrengt, zonder daarbij een regeling te treffen voor het geval de brug binnen afzienbare tijd niet meer geopend en gesloten zou behoeven te worden en bij noodzakelijke vernieuwing dientengevolge kan worden vervangen door een vaste brug of door een dam met duiker.

Tenslotte overwegen Gedeputeerde Staten in hun besluit, dat aan het raadsbesluit evenzeer goedkeuring had moeten worden onthouden, indien de naar hun oordeel bestaande omstandigheden tot vervanging van de bestaande brug zich niet hadden voorgedaan, aangezien naar het oordeel van hun College dan nog de van de onderhouds plichtigen gevorderde jaarlijkse uitkering op een te hoog bedrag zou zijn bepaald, terwijl hun College bovendien bedenkingen heeft tegen de wijze, waarop de uitkering ineens is berekend.

Met de beslissing en de motivering van het besluit van Gedeputeerde Staten was de gemeenteraad van Nederhorst den Berg het niet eens. Bij besluit van 11 September 1951 heeft de gemeenteraad dan ook tegen de beslissing van Gedeputeerde Staten beroep ingesteld bij de Kroon.

De raad overwoog o.m., dat de plannen tot demping van de Reeveert of Nieuwe Vecht niet realiseerbaar zijn in verband met de daaraan verbonden zeer hoge kosten. Bovendien waren er vele bezwaren ingediend, o.a. van de zijde van organisaties van de scheepvaart en het watertoerisme, van de Kamer van Koophandel en Fabrieken te Hilversum, alsmede van verenigingen, welke het natuurschoon en het vreemdelingenverkeer behartigen, tegen de onttrekking van het scheepvaartverkeer aan de Reeveert of Nieuwe Vecht.

Op grond van deze overwegingen is bij de berekening van de

jaarlijkse uitkeringen geen rekening gehouden met het feit, dat het wel mogelijk is, dat de huidige brug eventueel wordt vervangen door een vaste brug of door een dam met duiker.

Bij de berekening van de jaarlijkse uitkeringen is door de raad uitgegaan van gegevens verstrekt door de Hoofdingenieur-Directeur van de provinciale waterstaat van Noordholland op 1 April 1949. De afkoopsom, door de onderhoudsplichtigen te betalen, werd door hem gesteld op een bedrag van rond *f* 100.000.—. De door de raad berekende afkoopsom van *f* 157.196.— is in verband met de op ieder gebied voorgekomen loonsverhogingen, waardoor de kosten van bediening aanmerkelijk zijn gestegen en de plaats gehad hebbende prijsstijgingen in de afgelopen 2½ jaar zeker niet hoog te achten. Hetzelfde geldt voor de jaarlijkse uitkeringen van *f* 5.920.—. Bovendien wordt opgemerkt, dat de aangehouden rentevoet van 3½ % voor het door de onderhoudsplichtigen te storten kapitaal voor deze tijd te laag is.

Door de beslissing van Gedeputeerde Staten van Noordholland is de definitieve oplossing van de kwestie in zake de Vechtbrug weer voor geruime tijd uitgesteld.

Tot op heden heeft de Kroon nog steeds geen beslissing genomen op het beroepsschrift van de gemeenteraad van Nederhorst den Berg van 11 September 1951.

Door Burgemeester en wethouders van Utrecht is op 22 Maart 1952 tot de Hoofdingenieur-Directeur van de Rijkswaterstaat in de directie Noordholland het verzoek gericht om van de ophaalbrug over de Reevaart of Nieuwe Vecht een vaste brug te mogen maken.

Naar aanleiding van dit verzoek is door de Minister van Verkeer en Waterstaat op 30 September 1952, behoudens ieders recht, aan de gemeente Utrecht en aan de N.V. Uitgevers Maatschappij „Amstelburcht” te Amsterdam, tot wederopzegging vergunning verleend voor het behouden van een bestaande brug, over de Reevaart of Nieuwe Vecht in de gemeente Nederhorst den Berg en tot het wijzigen van de constructie daarvan, onder bepaalde voorwaarden.

Eén van de voorwaarden houdt in, dat de constructie van de bestaande ophaalbrug mag worden versterkt en zodanig worden gewijzigd dat de brug niet meer kan worden bewogen.

Op grond van dit besluit heeft de gemeente Utrecht op 10 October 1952 de klappen van de Vechtbrug met een paar stevige

sloten laten vergrendelen. Daardoor is de beweegbare brug onbeweeglijk gemaakt en is de Reevaart of Nieuwe Vecht aan de doorgaande scheepvaart onttrokken.

Door het vastmaken van de ophaalbrug is de bediening door de brugwachter niet meer nodig. In verband daarmee hebben burgemeester en wethouders van Utrecht aan de brugwachter bericht, dat op 9 October 1952 de diensten van de brugwachter met betrekking tot de Vechtbrug eindigden. De vergoeding aan de brugwachter, die hij voor de bediening van de brug genoot, zou nog tot en met 30 November 1952 worden uitbetaald.

Nu sinds 1 December 1952 in feite geen brugwachter meer aanwezig is voor de bediening van de brug, wordt sindsdien ook geen tol meer geïnd.

Aangezien door het vastmaken van de Vechtbrug, de Reevaart of Nieuwe Vecht van 10 October 1952 af voor het doorgaande scheepvaartverkeer niet langer meer toegankelijk is, zal dit tot gevolg hebben, dat het watertoerisme niet langer meer de Reevaart zal bevaren. Voorts heeft dit onherroepelijk tot gevolg, dat de middenstand van Nederhorst den Berg niet onaanzienlijk in hun nering zal worden geschaad. Het staat dan ook wel onomstotelijk vast, dat door het vastleggen van de brug de belangen van het watertoerisme en de plaatselijke middenstand ernstig zijn gedupeerd.

Een en ander is aanleiding geweest, dat op initiatief van de Vereniging voor Vreemdelingenverkeer en tot behoud van Natuurschoon „De Vechtstreek”, afdeling Nederhorst den Berg en de R.K. Middenstandsvereniging, een grote protestvergadering, tegen het vastleggen van de brug, is gehouden in het Bondshotel Nederhorst op 18 November 1952.

In deze protestvergadering werd fel gereageerd tegen de grove verwaarlozing en nalatigheid van het gemeentebestuur van Utrecht in het onderhoud van de brug en men was algemeen van oordeel, dat het gemeentebestuur van Utrecht, zowel moreel als juridisch aansprakelijk was voor eventuele schade welke derden lijden.

Als resultaat van deze protestvergadering werd besloten een uitvoerig adres te zenden aan de Minister van Verkeer en Waterstaat, waarin krachtig werd verzocht te bevorderen, dat de Vechtbrug zo spoedig mogelijk weer open gaat voor het scheepvaartverkeer en volledig wordt hersteld.

Tevens werd een Commissie van Actie benoemd, welke er voor zal ijveren, dat de Vechtbrug zo spoedig mogelijk weer beweegbaar wordt gemaakt, zodat de belangen van het watertoerisme, de scheepvaart en de middenstand niet meer zullen worden geschaad.

Voorts is overwogen om een civielrechtelijke vordering in te stellen tegen de Staat en de onderhoudsplichtigen, omdat het vastmaken van de beweegbare brug in strijd is met de onderhoudsplicht en omdat de plaatselijke middenstand en het watertoerisme door die onrechtmatige daad schade lijden, zulks op grond van artikel 1401 van het Burgerlijk Wetboek, dat luidt. „Elke onrechtmatige daad, waardoor aan een ander schade wordt toegebracht, stelt dengenen door wiens schuld die schade veroorzaakt is in de verplichting om dezelve te vergoeden”. Onder onrechtmatige daad in artikel 1401 van het Burgerlijk Wetboek is immers te verstaan een handelen of nalaten, dat of in strijd is met des daders rechtsplicht, of indruist, hetzij tegen de goede zeden, hetzij tegen de zorgvuldigheid, welke in het maatschappelijk verkeer betaamt ten aanzien van eens anders persoon of goed.

Tijdens de protestvergadering werd het volgende gedicht, gemaakt door een 82-jarige inwoner van Nederhorst den Berg, voorgelezen:

In naam van de Bergers
doe open de brug
De scheepvaart die ligt aan de wal.
De hoofdman der brugploeg die maakt geen accoord
Hij eist dat de brug open zal
Dit is het bevel van Den Berg op en neer
De Bergers die dulden geen tegenstand meer
Doe open de brug bovenal.

De huidige Vechtbrug dateert van 1886. Zij heeft dus de pensioengerechtigde leeftijd reeds overschreden, is versleten moet dringend vervangen worden door een nieuwe brug. Dat de brug in zeer slechte staat van onderhoud verkeert, waardoor ongevallen niet zijn uitgesloten, blijkt o.m. uit het feit, dat door de Rijkspolitie te Nederhorst den Berg op 19 Januari 1953 is geconstateerd, dat een zogenaamde buffer (een cilindervormige klomp

ijzer) van de brug is gevallen, omdat de buffer, die met vier vingerdikke ijzeren bouten was bevestigd geweest, was afgeroest.

Moge spoedig de Koninklijke beslissing vallen, waarbij de eigendom, het beheer en het onderhoud van de Vechtbrug, tegen betaling door de onderhoudsplichtigen van een ingevolge de wegenwet berekende afkoopsom, ten laste van de gemeente Nederhorst den Berg wordt gebracht.

In dat geval kan het moeilijke brugprobleem, waarover reeds zoveel stof is opgewaaid, door het gemeentebestuur van Nederhorst den Berg definitief worden opgelost, b.v. door het leggen van een nieuwe ophaalbrug, welke voldoet aan de eisen van het moderne verkeer.

J. KROL,
Gemeentesecretaris.

Nederhorst den Berg, 10 Februari 1953.

INHOUD

---

1. Bestuur van het Genootschap	V
2. Ledenlijst	VII
3. Jaarverslag.. .. .	XIII
4. Rekening van de Penningmeester	XVI
5. Excursieverslag.. .. .	XVII
6. In Memoriam Mejuffrouw W. F. Grevenstuk ..	XXVII
7. Niftarlake-literatuur	XXVIII

I. Het slot Zuylen	1
II. Oud (Utrechts) zilver in Vecht- en Geinstreek, door Mgr. A. E. Rientjes	3
III. Stichting Commissie voor de Vecht en het Oostelijk- en Westelijk Plassengebied, door J. Trouw	8
IV. De veelomstreden Vechtbrug — tevens tolbrug — en de Reevaart of de Nieuwe Vecht te Nederhorst den Berg, door J. Krol	11
